

ΤΟ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑ
ΚΑΙ Η ΑΓΟΡΑ ΣΥΝΑΛΛΙΤΟΣ
ΣΤΗ ΚΕΡΚΥΡΑ

Τ.Ε.Ι. ΜΕΣΣΟΛΟΓΓΙΟΥ
ΣΧΟΛΗ Σ.Δ.Ο.
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ
ΣΠΥΡΟΣ ΓΟΓΓΑΚΗΣ ΑΜ2964

VI
E-154

Π Ι Ν Α Κ Α Σ Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Ω Ν

Πρόλογος	Σελ. 1 - 2
<u>ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ</u>	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄	
Συνάλλαγμα και Νομισματικές Διακυμάνσεις	" 3 - 5
Ανταγωνισμός μεταξύ των αγορών συναλ/τος	" 6 - 7
Προθεσμιακές αγορές συναλλάγματος	" 8 - 9
Παρεμβάσεις στις αγορές συναλλάγματος	" 10 - 11
Απαγόρευση της λειτουργίας αγοράς συναλ/τος	" 12 - 13
Ανατίμηση και υποτίμηση	" 14 - 15
Το έλλειμμα του εξωτερικού εμπορίου	" 16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄	
Η λειτουργία της χρηματαγοράς	" 17
Η σημασία των χρηματαγορών	" 17 - 18
Επιπτώσεις από ύφεση και ανάκαμψη οικονομίας	" 18 - 19
Εποχικές διακυμάνσεις	" 20
Ανοικτές και κλειστές αγορές	" 21
Χρηματιστηριακή αγορά και χρηματαγορά	" 22
<u>ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ</u>	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄	
Γενικά περί αγοράς συναλλάγματος	" 23
Βασικές λειτουργίες της αγοράς συναλ/τος	" 24 - 26
Διαμόρφωση τιμής ξένου συναλλάγματος	" 26
Ιστορική εξέλιξη της διεθνούς αγοράς συν/τος	" 27 - 28
Εξέλιξη της αγοράς συναλ/τος στην Ελλάδα	" 29 - 31
Ισοζύγιο Πληρωμών	" 32 - 33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄	
Τραπεζικές εργασίες σε συνάλλαγμα	" 34 - 36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄	
Πηγές εισροής συναλ/τος και λόγοι εκροής του	" 37 - 38
<u>ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ</u>	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ΄	
Η αγορά συναλλάγματος στην Κέρκυρα	" 39 - 53

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

Όταν ανέλαβα, πριν ένα χρόνο περίπου, να ετοιμάσω την πτυχιακή μου εργασία, μέσα στα πλαίσια των υποχρεώσεων που έχει κάθε σπουδαστής Τεχνολογικών Ιδρυμάτων προκειμένου να λάβει το πτυχίο του και καθορίστηκε ότι το θέμα που θα διαπραγματευόμουν αφορούσε το "συναλλάγμα" και ειδικότερα την "αγορά συναλλάγματος" στην Κέρκυρα, ομολογώ ότι προβληματίστηκα, δεδομένου πως οι γνώσεις μου γύρω από το αντικείμενο αυτό ήταν αρκετά περιορισμένες.

Η κατοπινή όμως εξάμηνη απασχόλησή μου πρακτικής εξάσκησης στην υπηρεσία συναλλάγματος της Ιονικής Τράπεζας, μου έδωσε τη δυνατότητα ν' αποκτήσω αρκετές γνώσεις σχετικές με το αντικείμενο του συναλλάγματος και να βρω το αναγκαίο εκείνο υλικό που θα με βοηθούσε για την ανάπτυξη του θέματος.

Πολύτιμη επίσης βοήθεια μου προσέφεραν τόσο ο υπεύθυνος του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού Κερκύρας, όσο και ο προϊστάμενος της υπηρεσίας συναλλάγματος του καταστήματος της Τράπεζας της Ελλάδος.

Στα στοιχεία και τις πληροφορίες που μου δόθηκαν, στις εγκυκλίου διαταγές και πράξεις διοικητού Τραπεζής Ελλάδος που ανέγνωσα, καθώς και στο βιβλίο του κ.Κ.Π.Στεριώτη με τίτλο "Χρήμα και Διεθνές Τραπεζικό Σύστημα" που μελέτησα ιδιαίτερα, στηρίχθηκε κατά βάση η παρούσα εργασία μου, η οποία χωρίζεται σε τρία μέρη:

Στο πρώτο μέρος αναπτύσσονται τα περί συναλλάγματος και χρηματαγοράς, όπως περιγράφονται στο βιβλίο του κ.Στεριώτη

Στο δεύτερο μέρος αναφέρονται τα σχετικά με την "αγορά συναλλάγματος" και τη λειτουργία της

Στο τρίτο μέρος, τέλος, αναφέρονται τα σχετικά με την "αγορά συναλλάγματος" στην Κέρκυρα.

Σήμερα, μετά από μια γλυκιά ανακούφιση που αισθάνομαι για την ολοκλήρωση της εργασίας μου και τα καλά, πιστεύω, αποτελέσματά της, θεωρώ υποχρέωσή μου να εκφράσω τις θερμές και ειλικρινείς μου ευχαριστίες προς όλους όσους με βοήθησαν, αλλά και προς τον καθηγητή μου των Τ.Ε.Ι. Μεσολογγίου κ. Γρ. Γκίλια που μου ανάθεσε το θέμα.

Κέρκυρα, Δεκέμβριος 1995

Σπύρος Γογγάκης

Στην "αγορά συναλλάγματος" καταφεύγουν επομένως όλες εκείνες οι επιχειρήσεις που θέλουν να προμηθευτούν συνάλλαγμα, προκειμένου με αυτό να εξοφλήσουν οφειλές τους προς διάφορους προμηθευτές εξωτερικού. Καταφεύγουν όμως και οι επιχειρήσεις εκείνες που απέκτησαν συνάλλαγμα από εξαγωγική τους δραστηριότητα και το συνάλλαγμα αυτό επιθυμούν να το εισπράξουν είτε σε εγχώριο νόμισμα είτε να το μετατρέψουν σε κάποιο άλλο ξένο νόμισμα.

Δημιουργείται έτσι μια ζήτηση ή προσφορά σε κάποια νομίσματα στις διεθνείς αγορές συναλλάγματος. Η μεγάλη ζήτηση ενός νομίσματος στις διεθνείς αγορές καθορίζει και τον χαρακτήρισμό του νομίσματος σαν "σκληρού".

Σε όλες λοιπόν αυτές τις δοσοληφίες συναλλάγματος πρωτεύοντα ρόλο, όπως είναι φυσικό, παίζουν οι Τράπεζες οι οποίες λόγω της φερεγγυότητας που διαθέτουν απολαμβάνουν μεγάλης πίστωσης και αναλαμβάνουν για λογαριασμό των πελατών τους να κάνουν αγοραπωλησίες συναλλάγματος, με υπηρεσίες και υπαλλήλους αρκετά ειδικευμένους στα λεπτά θέματα του συναλλάγματος. Στην Ελλάδα μάλιστα, λόγω του ισχύοντος καθεστώτος που επιτρέπει μόνο σε Τράπεζες να διενεργούν πράξεις συναλλάγματος, είναι προφανές ότι αυτές μονοπωλούν τις εργασίες επί συναλλάγματος.

Η διαδικασία που ακολουθείται κατά την αγοραπωλησία συναλλάγματος είναι η ακόλουθη:

Η οποιαδήποτε επιχείρηση ή επιτηδευματίας χρειάζεται να αγοράσει ή θέλει να πωλήσει κάποιο ποσό συναλλάγματος απευθύνεται σε μία Τράπεζα της επιλογής του η οποία μεσολαβεί (γι' αυτό λέγεται και "μεσολαβούσα" Τράπεζα) για τη συγκεκριμένη αγορά ή πώληση του συναλλάγματος. Η κάθε Τράπεζα, έτσι, συγκεντρώνει τα ποσά συναλλάγματος που χρειάζεται να αγοράσει για λογαριασμό των πελατών της και εκείνα που έχει να διαθέσει για λογαριασμό άλλων πελατών της και στέλνει ειδικευμένους υπαλλήλους της στο κεντρικό κατάστημα της Τράπεζας της Ελλάδος όπου και μέσα σ' ένα ειδικά διαμορφωμένο χώρο (DEALING ROOM) γίνεται καθημερινά η συνεδρίαση FIXING.

Κατά τη συνεδρίαση αυτή οι υπάλληλοι των Τραπεζών και ανάλογα, πάντοτε, με την ζήτηση ή την προσφορά που έχουν για κάθε νόμισμα κάνουν "κτυπήματα" στις τιμές ανταλλαγής των νομισμάτων προκειμένου να εξασφαλίσουν την πιο συμφέρουσα, για τους πελάτες τους, τιμή.

Έτσι, κατά τη διάρκεια της συνεδρίασης FIXING διαμορφώνονται οι τιμές συναλλάγματος βάση των οποίων δύο ξένα νομίσματα θα ανταλλάσσονται μεταξύ τους.

Στη συνέχεια εκδίδεται από την Τράπεζα της Ελλάδος δελτίο τιμών συναλλάγματος το οποίο περιλαμβάνει:

--- Την "μέση τιμή" ή επίσημη τιμή ή τιμή FIXING, βάση της οποίας ανταλλάσσονται τα νομίσματα μεταξύ τους, αλλά και βάση της οποίας αποτιμώνται τα στοιχεία του Ενεργητικού και του Παθητικού μίας επιχείρησης όταν αφήνουν υπόλοιπα (STOCK) σε ξένο νόμισμα.

--- Την "τιμή αγοράς" και την "τιμή πώλησεως" κάθε νομίσματος, οι οποίες έχουν ένα συγκεκριμένο ποσοστό διαφοράς από την "μέση τιμή".

Οι παραπάνω τιμές εκδίδονται για όλα τα νομίσματα που είναι "διαπραγματεύσιμα", για όσα δηλαδή γίνονται δεκτά προς αγορά ή πώληση σε μιά ή περισσότερες αγορές συναλλάγματος.

Εκτός όμως των παραπάνω τιμών, η Τράπεζα της Ελλάδος εκδίδει "συμπληρωματικό" και "εσωτερικό" δελτίο τιμών για τα νομίσματα εκείνα που δεν είναι ευρέως αποδεκτά.

Τέλος εκδίδει ένα πίνακα τιμών στον οποίο αναφέρονται οι τιμές αγοράς και πώλησεως που ισχύουν στις δοσοληψίες συναλ/τος μεταξύ της Τράπεζας της Ελλάδος και των άλλων εμπορικών Τραπεζών.

Α ν τ α γ ω ν ι σ μ ό ς μ ε τ α ξ ύ τ ω ν α γ ο ρ ώ ν σ υ ν α λ λ ά γ μ α τ ο ς

Είναι προφανές ότι και η "αγορά συναλλάγματος" ως προς τη λειτουργία της διέπεται και ακολουθεί από τους ίδιους κανόνες που ισχύουν στην αγορά εμπορευμάτων. Ανάλογα δηλαδή με την προσφορά και τη ζήτηση που υπάρχει για κάθε νόμισμα διαμορφώνεται η επίσημη τιμή του σε σχέση με τις τιμές των άλλων νομισμάτων.

Είναι επίσης προφανές ότι οι επιχειρήσεις εκείνες που έχουν ανάγκη ν' αγοράσουν ή επιθυμούν να πωλήσουν συνάλλαγμα, θα στραφούν στην πιο συμφέρουσα γι' αυτές "αγορά συναλλάγματος". Αυτό μπορεί σήμερα να γίνει με μεγαλύτερη άνεση από τις επιχειρήσεις, δεδομένου ότι οι περιορισμοί στην κίνηση κεφαλαίων και στην εκροή συναλλάγματος περιορίζονται και σιγά-σιγά τείνουν να καταργηθούν παντελώς.

Για την Ελλάδα αίφνης και ύστερα από απαίτηση της Ε.Ο.Κ. δημοσιεύθηκε το Προεδρικό Διάταγμα Νο 96 του 1993 το οποίο καταργεί κάθε περιορισμό για την κίνηση κεφαλαίων μεταξύ των κατοίκων Ελλάδος και κατοίκων άλλων κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

Έξ άλλου οι περιορισμοί που ίσχυαν στις εισαγωγές εμπορευμάτων από το εξωτερικό, σήμερα δεν ισχύουν πλέον ιδιαίτερα για τις εισαγωγές που γίνονται από την Ε.Ο.Κ. Ένα μέτρο περιοριστικό των εισαγωγών π.χ. που ίσχυε παλαιότερα ήταν η από πλευράς του Έλληνα εισαγωγέα κατάθεση ενός ποσού που έφθανε και μέχρι το 140ο/ο της αξίας των αγαθών και το οποίο παρέμενε "δεσμευμένο" στην μεσολαβούσα Τράπεζα για 2 ή 4 μήνες από την ημέρα της κατάθεσής του ("περιθώρια").

Η κατάργηση των περιορισμών, η κατάργηση των προληπτικών ή κατασταλτικών ελέγχων που εγένοντο στις Τράπεζες και τις επιχειρήσεις από την Τράπεζα της Ελλάδος και η συνεχής πορεία της χώρας προς το καθεστώς της πλήρους συναλλαγματικής απελευθέρωσης παρέχουν τη δυνατότητα προς όλους τους εμπλεκόμενους με το συνάλλαγμα να στρέφονται προς όλες τις εθνικές αγορές συναλλάγματος και να επιδιώκουν καλύτερους όρους συναλλαγής.

Όλα τα μέσα που υπάρχουν σήμερα στη διάθεση των ασχολούμενων με το συνάλλαγμα, ιδιαίτερα των ηλεκτρονικών μέσων πληροφόρησης και επικοινωνίας, συμβάλλουν στη διαμόρφωση "λογικών" τιμών στα ξένα νομίσματα, στον υγιή καθορισμό της μεταξύ τους σχέσης (PARITE), αλλά και στον περιορισμό της κερδοσκοπίας που ήταν ένα σύνηθες φαινόμενο στα προηγούμενα χρόνια.

Μπορούμε επομένως να πούμε ότι οι αγορές συναλλάγματος παίζουν ένα σημαντικό ρόλο στην επίλυση του προβλήματος της έλλειψης ενός κοινά αποδεκτού νομίσματος που απαιτείται για τις διεθνείς οικονομικές σχέσεις, ο δε ανταγωνισμός μεταξύ των αγορών συναλλάγματος συντελεί στην ισοροπία των τιμών των διαφόρων νομισμάτων, ώστε να αποφεύγονται οι όποιες άσχημες συνέπειες που μπορεί να προκύψουν στις οικονομίες από τις "αποκλίσεις" των τιμών.

Π ρ ο θ ε σ μ ι α κ έ ς α γ ο ρ έ ς σ υ ν α λ λ ά γ μ α τ ο ς

Παρατηρώντας κανείς τα δελτία τιμών συναλλάγματος που εκδίδονται καθημερινά από την Τράπεζα της Ελλάδος ύστερα από την συνεδρίαση FIXING, θα διαπιστώσει ότι για ορισμένα νομίσματα (ιδιαίτερα το Δολλάριο) αναφέρεται και μία τιμή που λέγεται "προθεσμιακή" και που εφαρμόζεται στις περιπτώσεις εκείνες που η "πράξη" συναλλάγματος (αγορά ή πώληση) γίνεται "προθεσμιακά".

Για να γίνει περισσότερο κατανοητή η διαδικασία της προθεσμιακής πράξης συναλλάγματος, αναφέρουμε το εξής παράδειγμα: Κάποιος Έλληνας εξαγωγέας πραγματοποιεί εξαγωγή εμπορευμάτων και συμφωνεί με τον αλλοδαπό εισαγωγέα να πληρωθεί ύστερα από διάστημα 6 μηνών. Στην περίπτωση αυτή δίνεται η δυνατότητα στον Έλληνα εξαγωγέα να απευθυνθεί στη "μεσολαβούσα" Τράπεζα και να εισπράξει από αυτήν άμεσα το αντίτιμο του συναλλάγματος με την "προθεσμιακή τιμή" του ξένου νομίσματος, με την τιμή δηλαδή εκείνη που έχει εκτιμηθεί ότι θα ισχύει για το συγκεκριμένο νόμισμα ύστερα από 6 μήνες. Και αυτή ακριβώς η διαδικασία εξυπηρετεί τα μέγιστα τους συναλασσόμενους επειδή έτσι είτε καλύπτουν άμεσες υποχρεώσεις τους, είτε αποφεύγουν τους πιθανούς κινδύνους που πυχόν μπορεί να υπάρξουν στις ισοτιμίες των ξένων νομισμάτων μετά την παρέλευση του εξαμήνου.

Η ίδια ασφαλώς δυνατότητα παρέχεται και σε κάποιο εισαγωγέα ο οποίος επιθυμεί να αγοράσει (προαγοράσει) από σήμερα το συναλλάγμα εκείνο που θα του χρειαστεί μετά από κάποιο διάστημα για να εξοφλήσει διάφορες υποχρεώσεις του προς το εξωτερικό.

Γίνεται λοιπόν έτσι σαφές ότι οι μεν "τιμές όψεως συναλλάγματος" διαμορφώνονται στην τρέχουσα (όψεως) αγορά συναλλάγματος και αφορούν σε αγοραπωλησίες που θα "κλείσουν" αμέσως ή το πολύ μέσα σε λίγες μέρες, οι δε "τιμές προθεσμίας συναλλάγματος" είναι αυτές που αναμένεται να διαμορφωθούν μετά από μία χρονική περίοδο.

Η δυσκολία που υπάρχει, ιδιαίτερα σε περιόδους γενικότερης νομισματικής αστάθειας, από πλευράς επιχειρήσεων να κάνουν τις σωστότερες προβλέψεις τους σχετικά με τις μεταβολές των ισοτιμιών των διαφόρων νομισμάτων, αντιμετωπίζεται στην πράξη από τη λειτουργία της "προθεσμιακής αγοράς συναλλάγματος".

Οι εξελίξεις των ισοτιμιών των διαφόρων νομισμάτων και οι μεταβολές που ενδέχεται να υπάρξουν μετά 3μηνο, 6μηνο ή και μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, είναι κάτι που εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, αρκετός δε φορές και απρόβλεπτους (πόλεμοι, κρίσεις κτλ).

Αυτήν ακριβώς την αβεβαιότητα της μελλοντικής πορείας του κάθε νομίσματος καλύπτει κάτω από την ομπρέλλα της η ύπαρξη και λειτουργία της προθεσμιακής αγοράς συναλλάγματος.

Π α ρ ε μ β ά σ ε ι ς σ τ ί ς α γ ο ρ έ ς σ υ ν α λ λ ά γ μ α τ ο ς

Οι Νομισματικές Αρχές κάθε Χώρας, συχνά, παρεμβαίνουν στην εθνική τους αγορά συναλλάγματος, προκειμένου να ρυθμίζουν τους κανόνες λειτουργίας της, ανάλογα πάντοτε με τους γενικότερους οικονομικούς στόχους που έχει η Χώρα.

Η προσπάθεια όλων γενικά των Χωρών είναι η αποφυγή οποιασδήποτε νομισματικής αναρχίας, αφού όλες πιά έχουν καταλάβει τις καταστροφικές συνέπειες που συνεπάγεται ένας νομισματικός πόλεμος μεταξύ τους.

Για τους λόγους αυτούς υπάρχει σήμερα συνεννόηση μεταξύ των Χωρών για συνεχή προσπάθεια ύπαρξης νομισματικής σταθερότητας. Λειτουργούν μάλιστα διεθνείς οικονομικοί οργανισμοί (Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, ΟΟΣΑ) που είναι εξουσιοδοτημένα από τα κράτη μέλη να παρεμβαίνουν και να εισηγούνται τα απαραίτητα διορθωτικά μέτρα στην οικονομία της Χώρας εκείνης που πορεύεται προς απειθύμητη οικονομική κατεύθυνση.

Τα πλαίσια μέσα στα οποία θα πρέπει να κινούνται τα διάφορα νομίσματα καθορίζονται συνήθως με συνεννόηση των κεντρικών τραπεζών και, κατά κανόνα, η κάθε απόφαση μιάς Χώρας για αλλαγή νομισματικής πολιτικής θα πρέπει να έχει τύχει προηγούμενης διεθνούς εγκρίσεως.

Παρατηρούμε και ακούμε συχνά ότι οι μεγαλύτερες οικονομικά Χώρες του κόσμου ή οι περισσότερο βιομηχανικά αναπτυγμένες συνέρχονται και συμφωνούν μεταξύ τους στον καθορισμό των ορίων εντός των οποίων θα κυμαίνονται οι τιμές συναλλάγματος των κυριωτέρων νομισμάτων και αυτό θέλοντας να περιορίσουν τα προβλήματα στο διεθνές εμπόριο εξ αιτίας μιάς απρόβλεπτης πτώσης ενός βασικού νομίσματος που χρησιμοποιείται στις διεθνείς εμπορικές συναλλαγές.

Σήμερα είναι αρκετά εύκολο για τις Νομισματικές Αρχές μιάς Χώρας να αντιληφθούν έγκαιρα τα προβλήματα που εμφανίζονται σε κάποιο "σκληρό νόμισμα" και η έγκαιρη αυτή διάγνωση (πρόβλεψη) οδηγεί τις Αρχές στην έγκαιρη αντιμετώπιση του προβλήματος με εφαρμογή διορθωτικών μέτρων και γενικά με εκείνες τις οικονομικές παρεμβάσεις που θα αποτρέψουν τις καταστροφικές συνέπειες.

Για τις Χώρες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και επομένως και για τη Χώρα μας, ύστερα μάλιστα και από την συνθήκη του Μάαστριχτ, οι ορίζοντες και οι στόχοι της συναλλαγματικής και νομισματικής πολιτικής είναι αρκετά σαφείς και καθορισμένοι.

Οι χώρες μέλη της Ε.Ο.Κ. έχουν υιοθετήσει κοινά αποδεκτές πολιτικές για τις συναλλαγματικές ισοτιμίες στα εθνικά τους νομίσματα, τις διακυμάνσεις των νομισμάτων και έχουν αποδεχθεί τις παρεμβάσεις στις αγορές τους συναλλάγματος κατά τη χρονική περίοδο που είναι απαραίτητες να γίνουν.

Απαγόρευση της λειτουργίας αγοράς συναλλάγματος

Σε αρκετές χώρες η λειτουργία "αγοράς συναλλάγματος" με οποιαδήποτε μορφή απαγορεύεται. Ο κυριότερος λόγος της απαγόρευσης αυτής είναι ο φόβος ότι μεγάλες και ανεξέλεγκτες αγοραπωλησίες συναλλάγματος θα οδηγήσουν σε σημαντική συναλλαγματική αιμοραγία και σε μείωση, επομένως, των συναλλαγματικών αποθεμάτων της χώρας, με τελικό ίσως αποτέλεσμα την οικονομική της κατάρρευση.

Στις χώρες αυτές που είναι απαγορευμένη η λειτουργία της αγοράς συναλλάγματος οι κεντρικές τράπεζες καθορίζουν από μόνες τους τις τιμές συναλλάγματος με βάση, συνήθως, μιιά σταθερή ισοτιμία του νομίσματός τους ως προς ένα άλλο σκληρό νόμισμα (Δολλάριο, Στερλίνα, Μάρκο)

Είναι επίσης δυνατό η ισοτιμία ενός εθνικού νομίσματος να γίνει με βάση το "καλάθι νομισμάτων" το οποίο περιλαμβάνει τα κυριώτερα νομίσματα από αυτά που χρησιμοποιούνται περισσότερο στις εξωτερικές εμπορικές συναλλαγές της συγκεκριμένης χώρας, με τέτοια, βεβαίως, αναλογία συμμετοχής των νομισμάτων που εξαρτάται από το μέγεθος των εμπορικών συναλλαγών της χώρας που χρησιμοποιεί το "καλάθι νομισμάτων".

Στις χώρες εκείνες που δεν επιτρέπεται η λειτουργία της αγοράς συναλλάγματος εκδίδεται κάθε μέρα ένα δελτίο τιμών που αναφέρει τις ισοτιμίες του εθνικού νομίσματος ως προς τα κυριώτερα ξένα νομίσματα. Στο δελτίο αυτό για κάθε νόμισμα υπάρχει και η τιμή αγοράς του και η τιμή πωλήσεώς του, με διαφορά μεταξύ των δύο αυτών τιμών που αποτελεί το κέρδος ή ECART (ή όπως συνάντησα τον όρο στην Ελληνική: επικαταλαγή) για την κεντρική τράπεζα.

Αρκετές χώρες που έχουν έλλειψη συναλλάγματος εφαρμόζουν διάφορες πολιτικές προκειμένου να αυξήσουν την εισροή ξένου συναλλάγματος, όπως π.χ. δίνουν επιδοτήσεις στις εξαγωγικές επιχειρήσεις, επιβάλλουν δασμούς και φόρους στις εισαγωγές αγαθών πολυτελείας και πολλά άλλα.

Η απαγόρευση της λειτουργίας "αγοράς συναλλάγματος" και ο πλήρης συναλλαγματικός έλεγχος μπορεί να έχει τα θετικά του αποτελέσματα και ν' αποδώσει καρπούς, ιδιαίτερα όταν με την πολιτική αυτή του ελέγχου υποβοηθείται η προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης.

Από μία όμως άλλη πλευρά η παντελής έλλειψη αγορών συναλλάγματος έχει πολύ αρνητικές συνέπειες, δεδομένου ότι ο μονομερής

καθορισμός των τιμών συναλλάγματος από την κεντρική τράπεζα οδηγεί σε στρεβλώσεις, ιδιαίτερα μάλιστα όταν οι τιμές ξεφεύγουν της πραγματικότητας.

Εξ άλλου η έλλειψη ανταγωνισμού μεταξύ των τραπεζών που χορηγούν συνάλλαγμα δημιουργεί σοβαρά προβλήματα, αφού το συνάλλαγμα διατίθεται προς τις επιχειρήσεις σε τιμές υψηλότερες από αυτές που θα ίσχυαν σ'ένα καθεστώς πλήρους λειτουργίας του ανταγωνισμού στην αγορά συναλλάγματος.

Το κυριότερο όμως είναι ότι η επί μεγάλο χρονικό διάστημα "υπερπροστασία" των ντόπιων επιχειρήσεων που εισάγουν συνάλλαγμα, οδηγεί μοιραία σε σημαντική σπατάλη πόρων που δίνονται σε επιδοτήσεις και σε βάρος, πάντοτε, του κρατικού προϋπολογισμού.

Το καθεστώς αυτό των επιδοτήσεων προς τις εξαγωγικές επιχειρήσεις εφαρμόζονταν και στην Ελλάδα για αρκετά χρόνια, και προβλεπόνταν ποσοστά επιδοτήσεων με σχετική απόφαση της Νομισματικής Επιτροπής (1574 απόφαση). Τα εν λόγω ποσοστά άρχισαν όμως σταδιακά να μειώνονται, σε εκτέλεση οδηγίας της Ε.Ο.Κ., με πλήρη κατάργισή τους εδώ και μερικά χρόνια.

Α ν α τ ί μ η σ η κ α ί υ π ο τ ί μ η σ η

Πολλές φορές, όταν μιά Χώρα αντιμετωπίζει προβλήματα υψηλού πληθωρισμού ή ελλείμματα στο εξωτερικό εμπόριο ή άλλα παρεμφερή οικονομικά προβλήματα, αναγκάζεται να κάνει "υποτίμηση" του εθνικού της νομίσματος. Με την "υποτίμηση" αυτή το νόμισμα μειώνει την αγοραστική του αξία σε σχέση με ένα ή περισσότερα "σκληρά" νομίσματα.

Εάν, παραδείγματος χάριν, σε μιά δεδομένη στιγμή απαιτούνται 150 Ισπανικές Πεσέττες για ν'αγοραστεί ένα Αμερικανικό Δολλάριο και το Ισπανικό κράτος προβεί σε υποτίμηση της Πεσέττας, τότε και μετά την υποτίμηση θα χρειαστούν περισσότερες Ισπανικές Πεσέττες προκειμένου ν'αγοραστεί ένα Δολλάριο. Στο παράδειγμά μας αυτό το Δολλάριο ανατιμάται έναντι της Πεσέττας και λέγεται έτσι "ανατιμημένο" νόμισμα, που σημαίνει δηλαδή ότι η αγοραστική του δύναμη έναντι του "υποτιμημένου" αυξάνει.

Η υποτίμηση οδηγεί σε αλλαγή των τιμών συναλλάγματος. Το ανατιμημένο νόμισμα αγοράζει πλέον μεγαλύτερες ποσότητες υποτιμημένων νομισμάτων. Όσο μεγαλύτερη είναι η υποτίμηση τόσο μεγαλύτερες ποσότητες υποτιμημένων νομισμάτων μπορούν ν'αγοραστούν.

Σοβαρή συνέπεια της υποτίμησης ενός νομίσματος μιάς Χώρας εμφανίζεται στις εξαγωγές της Χώρας αυτής, καθ'όσον τα προϊόντα της γίνονται φθηνότερα σε σχέση με τα ξένα. Επομένως τα εμπορεύματα της Χώρας με το υποτιμημένο νόμισμα προτιμώνται από τους ξένους αγοραστές. Αυτό ακριβώς είναι ένα πλεονέκτημα για τη Χώρα που υποτιμά το νόμισμά της, γιατί από τη στιγμή που γίνεται η υποτίμηση μπαίνει περισσότερο ανταγωνιστικά μέσα στο διεθνή οικονομικό χώρο, αφού τις δίνεται η δυνατότητα να διαθέτει φθηνότερο εργατικό δυναμικό, φθηνότερες πρώτες ύλες, υπηρεσίες και άλλα εξαγωγίμα αγαθά.

Όλη αυτή η διαδικασία επηρεάζει θετικά το εμπορικό ισοζύγιο της Χώρας και γενικά τονώνει την οικονομία της.

Η "υποτίμηση" όμως δεν έχει μόνο θετικές επιπτώσεις στην οικονομία μιάς Χώρας, γιατί εάν κάτι τέτοιο συνέβαινε, όλες οι χώρες θα υποτιμούσαν συνεχώς το νόμισμά τους. Υπάρχουν δηλαδή και αρνητικές επιπτώσεις επακόλουθες της υποτίμησης που, πάντα, πρέπει να σταθμίζονται και να λαμβάνονται υπόψη πριν από οποιαδήποτε υποτίμηση.

Ένα από τα αρνητικά στοιχεία της υποτίμησης είναι η μείωση της αγοραστικής δύναμης των επιχειρήσεων. Για τον ίδιο όγκο εισαγομένων πρώτων υλών, μηχανημάτων, εξοπλισμού πρέπει να διατεθούν μεγαλύτερες ποσότητες νότιου χρήματος, ύστερα από κάποια υποτίμηση.

Αυξάνονται επομένως, μετά την υποτίμηση, οι συναλλαγματικές δαπάνες των επιχειρήσεων και αυτό αποβαίνει σε βάρος των καταναλωτών αφού, όπως είναι φυσικό, οι τιμές των προϊόντων των επιχειρήσεων αυξάνονται με τελικό αποτέλεσμα την άνοδο του πληθωρισμού.

Τα εισαγόμενα αγαθά γίνονται ακριβότερα και τα νοικοκυριά δεν μπορούν να κάνουν τίποτα άλλο παρά ή να περιορίσουν την κατανάλωση ή να περιορίσουν την αποταμίευση, να ελαττώσουν τις αγορές εισαγομένων εμπορευμάτων και να στραφούν σε ομοειδή προϊόντα που παράγονται από εγχώριες βιομηχανίες και τα οποία διατίθενται φθηνότερα, με αποτέλεσμα ανοδικής πορείας του "εισαγόμενου πληθωρισμού", πληθωρισμού δηλαδή που δημιουργείται εξ αιτίας της ταχείας ανατίμησης των εισαγομένων αγαθών.

Το έλλειμμα του εξωτερικού εμπορίου

Η εσωτερική αξία του χρήματος μιάς Χώρας και οι τιμές του συναλλάγματος επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από την πορεία του ισοζυγίου πληρωμών.

Είναι φανερό ότι εάν το συνάλλαγμα που απαιτείται για εισαγωγές είναι περισσότερο από το συνάλλαγμα που αποικτάται από εξαγωγές, τότε υπάρχει έλλειμμα συναλλάγματος και η Χώρα στην οποία δημιουργείται το πρόβλημα αυτό μειώνει τα διαθέσιμα συναλλαγματικά της αποθέματα και καταφεύγει σε δανεισμό.

Έξ άλλου, όταν ζητούνται περισσότερα ξένα νομίσματα για ν' αγοραστούν εμπορεύματα από το εξωτερικό από όσα προσφέρονται προς πώληση (προερχόμενα από εξαγωγές), δημιουργείται μία ανισσοροπία που ανεβάζει τις τιμές των ξένων νομισμάτων.

Το "ελλειμματικό" εμπορικό ισοζύγιο μιάς Χώρας, όταν μάλιστα οι ισοτιμίες του νομίσματός της ως προς τα άλλα ξένα νομίσματα έχει σταθερή σχέση, οδηγεί προς την υποτίμηση του νομίσματος.

Είναι αποδεκτό από την Οικονομική επιστήμη ότι οι επιπτώσεις που μπορεί να προσδώσει το έλλειμμα ή το πλεόνασμα του εμπορικού ισοζυγίου στην εσωτερική αξία του χρήματος και στις τιμές συναλλάγματος δεν είναι, πάντοτε, σταθερές και ίδιες για κάθε Χώρα και κάθε Οικονομία. Μπορεί δηλαδή να παρατηρήσει κανείς Χώρες που το νόμισμά τους ανατιμάται διαρκώς και ενώ θάπρεπε λογικά να εμφανίζουν ελλειμματικό εμπορικό ισοζύγιο, αφού τα εξαγόμενα εμπορεύματά τους γίνονται συνεχώς ακριβότερα, εν τούτοις παρουσιάζουν πλεονασματικό εμπορικό ισοζύγιο. Αντίθετα, άλλες Χώρες που υποτιμούν συνεχώς το νόμισμά τους και διαθέτουν φθηνότερα τα προϊόντα τους, μπορεί να εμφανίζουν μονίμως ελλειμματικό ισοζύγιο.

Το φαινόμενο αυτό εξηγείται από το γεγονός ότι οι Χώρες που παράγουν προϊόντα υψηλών και αρίστων προδιαγραφών δεν χρειάζεται να καταφεύγουν σε τεχνητές αναπροσαρμογές της εσωτερικής αξίας των νομισμάτων τους, δεδομένου ότι τα υψηλής στάθμης παραγόμενα προϊόντα τους έχουν μεγάλη και διαρκή ζήτηση στις διεθνείς αγορές.

Αυτό λοιπόν σημαίνει πως μία απλή υποτίμηση ή άλλες μικρότερες δεν λύνουν τελεσίδικα το πρόβλημα του ελλειμματικού ισοζυγίου, αλλά σε κάθε περίπτωση χρειάζεται μία δέσμη μέτρων και οικονομικών παρεμβάσεων που εξαρτώνται από την επικρατούσα κατά τη δεδομένη στιγμή οικονομική συγκυρία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

Η λ ε ι τ ο υ ρ γ ί α τ η ς χ ρ η μ α τ α γ ο ρ ά ς

Η αγορά του χρήματος στηρίζεται, όπως είναι φυσικό, σε δύο άξονες:

- σε αυτούς που έχουν ανάγκη χρήματος και το αναζητούν και
- σε αυτούς που έχουν χρήμα και επιθυμούν να το διαθέσουν

Στη σύγχρονη βιομηχανική κοινωνία μας η σημασία του χρήματος είναι άκρως σημαντική και η ανεύρεσή του παίζει καθοριστικό ρόλο, γεγονός που έχει αναπτύξει πάρα πολύ την λειτουργία της χρηματαγοράς.

Είναι βεβαίως σαφές ότι στις πολύ εξελειγμένες χρηματαγορές μπορεί κανείς να ζητήσει και να διαπραγματευθεί περισσότερα του ενός νομίσματα, που για κάθε νόμισμα θα ισχύουν ασφαλώς ιδιαίτεροι όροι δανεισμού.

Ανάλογα με τον όγκο του χρήματος που διακινείται σε κάθε αγορά χρήματος, ανάλογα με το αν οι νομισματικές αρχές παρεμβαίνουν στη λειτουργία της, οι χρηματαγορές μπορεί να διακριθούν σε:

- ανεπαρκώς αναπτυγμένες χρηματαγορές
- ανεπίσημες χρηματαγορές
- αναπτυγμένες χρηματαγορές.

Η σ η μ α σ ί α τ ω ν χ ρ η μ α τ α γ ο ρ ώ ν

Η ομαλή οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας βασίζεται αρκετά και στην ομαλή και υγιή λειτουργία της χρηματαγοράς της.

Ο μεγάλος όγκος των συναλλαγών επιβάλλει την ανάπτυξη της χρηματαγοράς, προϋπόθεση της οποίας αποτελεί η υλοποίηση μιάς σειράς οικονομικών μέτρων, όπως:

- καταπολέμιση των ανεπίσημων αγορών χρήματος και πάταξη φαινομένων τοκογλυφίας
- καθιέρωση νομικού πλαισίου που θα ρυθμίζει τους κανόνες λειτουργίας της χρηματαγοράς
- παρεμβάσεις και μέτρα που θα ενισχύουν τον τραπεζικό ανταγωνισμό, ώστε να μειώνεται το κόστος δανεισμού και να γίνεται ευκολότερη η

- προσπέλαση των επιχειρήσεων προς τον δανεισμό
- καταπολέμηση της αποθησαύρισης και του υπερκαταναλωτισμού με διάφορα μέτρα που θα οδηγούν προς αυτές τις κατευθύνσεις
 - προσέλκυση ξένων Τραπεζών και αποταμιευτών, για ν' αυξηθεί έτσι η προσφορά χρηματικών διαθεσίμων και να συμπιεστούν προς τα κάτω τα επιτόκια δανεισμού
 - πραγματοποίηση της πιστωτικής ολοκλήρωσης, σύνδεση δηλαδή και επικοινωνία των χρηματαγορών του κόσμου μεταξύ τους, που αυτό θα σημάνει την ανετότερη κυκλοφορία κεφαλαίων διεθνώς και την εξισορρόπηση των επιτοκίων δανεισμού σε πρωσυμφωνημένα ίδια επίπεδα
 - περιορισμό του δημοσίου χρέους, ώστε να μη χρειάζεται να στρέφεται το κράτος προς τις χρηματαγορές και να αντλεί απ' αυτές δανειακά κεφάλαια κάτι που επιφέρει άνοδο των επιτοκίων.

Όλοι οι παραπάνω όροι και προϋποθέσεις εάν τηρηθούν, τότε μόνο θα υπάρξει αναπτυγμένη χρηματαγορά με υγιή λειτουργία.

Θα πρέπει, τέλος, από πλευράς του κάθε κράτους να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή ώστε η αυξημένη εκάστοτε ζήτηση χρηματικών κεφαλαίων να μη γίνεται μόνο για ν' αυξάνεται ο κύκλος εργασιών των πιστωτικών ιδρυμάτων και φορέων που έχουν σαν αντικείμενο το χρήμα, αλλά να εξυπηρετεί αναπτυξιακούς στόχους και να συμβάλει στην αύξηση της παραγωγής.

Επιπτώσεις από ύφεση και ανάκαμψη της οικονομίας

Η πορεία της οικονομίας μιας Χώρας επηρεάζει άμεσα τη λειτουργία της χρηματαγοράς και τον όγκο των συναλλαγών που πραγματοποιούνται σ' αυτή.

Όταν μία οικονομία διέρχεται περίοδο ύφεσης με κάμψη της βιομηχανικής δραστηριότητας, τότε προκαλείται μείωση της ζήτησης κεφαλαίων στη χρηματαγορά και πτώση των επιτοκίων. Όταν σε μια αγορά σημειώνεται πτώση των επιτοκίων για δάνεια σε ένα νόμισμα τότε παρατηρείται μεγαλύτερη ζήτηση για σύναψη δανείων στο νόμισμα αυτό.

Έτσι όμως αρχίζει η αντίστροφη πορεία: αυξάνεται δηλαδή η ζήτηση για δάνεια σε κάποιο νόμισμα που εμφανίζει τάσεις υποτίμησης και μειώνεται η ζήτηση για δάνεια σε άλλο νόμισμα που εμφανίζει τάσεις ανατίμησης.

Όταν επομένως πέφτουν τα επιτόκια δανεισμού σε μια χρηματαγορά, τότε οι τράπεζες και οι επιχειρήσεις έχουν συμφέρον να προσφύγουν στην αγορά αυτή και να συνάψουν δάνεια.

Αυτή η αυξημένη δανειοληψία ευνοεί τη γενικότερη ανάκαμψη, μιά που το κόστος δανεισμού είναι μικρότερο και εξασφαλίζονται κεφάλαια τα οποία διατίθενται στη διεύρυνση της παραγωγής, στη πρόσληψη νέων εργατών ή υπαλλήλων και σε νέες επενδύσεις.

Η οικονομική λοιπόν ύφεση επιφέρει, κατά κανόνα, πτώση των επιτοκίων, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι δεν μπορεί να υπάρχουν και περιπτώσεις ύφεσης με επιτόκια να εξελίσσονται σε υψηλά επίπεδα. Το γεγονός αυτό μπορεί να φαίνεται αντιφατικό, εξηγείται όμως με το παρακάτω παράδειγμα:

- Μια Χώρα με τεράστιο έλλειμμα στο δημόσιο χρέος είναι αναγκασμένη να αντλήσει χρηματικούς πόρους από την εγχώρια αγορά, προσφέροντας κίνητρα προς τους επενδυτές που έχουν να κάνουν με υψηλότερα επιτόκια. Έτσι βεβαίως και εξ αιτίας αυτού ανεβαίνει ο πληθωρισμός, πέφτουν οι ρυθμοί ανάπτυξης και η οικονομία μπαίνει στην ύφεση.

Όταν, αντίθετα, η οικονομία μιας Χώρας διέρχεται περιόδους ανάκαμψης, τότε παρατηρείται αύξηση της ζήτησης προϊόντων και υπηρεσιών με αντίστοιχη αύξηση των αναγκών των επιχειρήσεων σε χρηματικά κεφάλαια που τους είναι απαραίτητα για να χρηματοδοτήσουν την γενικότερη επέκταση των εργασιών τους.

Επομένως, η άνοδος της οικονομικής δραστηριότητας προκαλεί αύξηση της ζήτησης βραχυπροθέσμων δανείων μέσα στις διάφορες χρηματαγορές.

Η διεθνής οικονομική ανάκαμψη πραγματοποιείται μέσα από συνθήκες διεύρυνσης των διεθνών εμπορικών συναλλαγών, όταν μάλιστα αυτές εξυπερετοιούνται από αγορές χρήματος με πλήρη ανταγωνισμό μεταξύ τους.

Από όλα τα κράτη αποδίδεται ιδιαίτερη σημασία στην ελεύθερη διακίνηση κεφαλαίων, για να δίνεται η δυνατότητα στους συναλλασσόμενους ελεύθερης επιλογής χρηματαγοράς. Αυτό θα συμβάλει στην απλούστευση της δανειοληψίας και θα περιορίσει τους κινδύνους που υπάρχουν σε εργασίες τέτοιας φύσεως.

Στο χώρο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας γίνονται προσπάθειες ώστε να δημιουργηθεί ενιαίος πιστωτικός φορέας, από και προς τον οποίο τα κεφάλαια θα κυκλοφορούν ελεύθερα και οι δανειολήπτες θα διαλέγουν την αγορά που τους συμφέρει. Αυτό θα οδηγήσει σιγά-σιγά στη μείωση των παρεμβάσεων των νομισματικών αρχών με αποτέλεσμα τα διάφορα νομίσματα να εμφανίζονται με τις πραγματικές τους αξίες και η μεταξύ τους σχέση να είναι πραγματική και όχι τεχνητή.

Ε π ο χ ι κ έ ς δ ι α κ υ μ ά ν σ ε ι ς

Όπως είναι φυσικό οι οικονομικές δομές των χωρών παρουσιάζουν διαφορές μεταξύ τους. Άλλες χώρες π.χ. έχουν περισσότερο αναπτυγμένη τη βιομηχανική τους παραγωγή με πρωταιριότητα στην παραγωγή ηλεκτρονικών προϊόντων, άλλες στα αυτοκίνητα, άλλες στα χημικά προϊόντα, άλλες στα είδη διατροφής κ.ο.κ. Οι διαφορές αυτές παρατηρούνται όχι μόνο μεταξύ των χωρών, αλλά και μέσα στην ίδια χώρα όπου η τοπική οικονομική δομή μπορεί να διαφέρει είτε από άποψη παραγομένων προϊόντων είτε από άποψη χρόνου παραγωγής.

Η γεωργική αίφνης δραστηριότητα της Ελλάδος παρουσιάζει διαφορές από περιοχή σε περιοχή, ανάλογα με το βασικό προϊόν που παράγεται και τη χρονική περίοδο που αυτό καλλιεργείται. Η Κέρκυρα, για παράδειγμα, εμφανίζει περίοδο αιχμής δραστηριότητας μόνο κατά τη καλοκαιρινή περίοδο, μια που ασχολείται κατά κύριο λόγο με τον τουρισμό.

Γίνεται έτσι φανερό ότι η ζήτηση δανειακών κεφαλαίων διαφέρει από περιοχή σε περιοχή και κατά χρονικές περιόδους.

Όλες αυτές οι διαφορές που παρουσιάζονται στην επί μέρους ζήτηση κεφαλαίων θα μπορούσαν να προκαλέσουν σοβαρά προβλήματα στους κλάδους παραγωγής και εμπορίας. Το υπάρχον όμως τραπεζικό σύστημα με τη λειτουργία μεγάλου δικτύου υποκαταστημάτων και με υπηρεσίες που μελετούν και παρακολουθούν τις ανάγκες της αγοράς, καλύπτει απόλυτα την εκάστοτε ζήτηση κεφαλαίων. Η ανταπόκριση αυτή από πλευράς Τραπεζών γίνεται με τους ίδιους όρους για όλη την επικράτεια, όσον αφορά ιδιαίτερα την εφαρμογή επιτοκίων που κινούνται στα ίδια επίπεδα.

Είναι προφανής ο ρόλος του τραπεζικού συστήματος στη διαμόρφωση των επιτοκίων δανεισμού και την απάλειψη ανεπιθύμητων ανισορροπιών.

Διακυμάνσεις λοιπόν στη ζήτηση και προσφορά κεφαλαίων δυνατόν να υπάρξουν σε τοπικό, εθνικό ή διεθνές επίπεδο.

Τα προβλήματα που ενδέχεται να εμφανιστούν εξ αιτίας των διακυμάνσεων αυτών σε εθνικό επίπεδο μπορούν να βρουν τις λύσεις τους μέσα από την διεθνοποίηση των χρηματάγορών και το "άνοιγμά" τους προς όλες τις τράπεζες ανεξαρτήτως εθνικότητας.

Προσπάθειες προς την κατεύθυνση αυτή έχουν γίνει αρκετές και οι σχετικές διαπραγματεύσεις για την κατάργηση των εθνικών περιορισμών στην θράση των τραπεζών γίνονται τόσο σε διακρατικά όσο και σε πολυμερή επίπεδα. Τα αποτελέσματα των διαπραγματεύσεων και των συμφωνιών, ιδιαίτερα για τις χώρες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, διαφαίνεται σήμερα να βρίσκονται "πρω των Πυλών".

"Ανοικτές" και "κλειστές" αγορές

"Ανοικτή" χρηματαγορά είναι εκείνη στην οποία η προσφορά και ζήτηση δανείων γίνεται με τη μεσολάβηση πολλών τραπεζών διαφορετικής εθνικότητας, με "διακριτικούς" ελέγχους από την πλευρά των αρμοδίων νομισματοπιστωτικών αρχών και με διάθεση κεφαλαίων που προέρχονται από διάφορες χώρες.

Τέτοιου τύπου χρηματαγορές συναντώνται σε εκβιομηχανισμένες χώρες, που επιτρέπουν τη δραστηριοποίηση ξένων τραπεζών και δεν θέτουν περιορισμούς στην εισροή και εκροή κεφαλαίων.

"Κλειστή" χρηματαγορά είναι εκείνη στην οποία η ζήτηση και προσφορά δανείων γίνεται με τη μεσολάβηση λίγων τραπεζών ίδιας εθνικότητας κάτω από τον ασφυκτικό έλεγχο του κράτους και με τη διάθεση κεφαλαίων που προέρχονται αποκλειστικά ή κατά κύριο λόγο από την ίδια χώρα.

Είναι αυτονόητο ότι "κλειστές" αγορές λειτουργούν στις χώρες εκείνες που, μέσα από τον έλεγχο της αγοράς, υλοποιούν πιο εύκολα ορισμένους οικονομικούς στόχους που θέτουν όπως:

- καταπολέμηση του πληθωρισμού
- περιορισμό της υπερκατανάλωσης
- καταπολέμηση της ύφεσης

Η "κλειστή" χρηματαγορά εμφανίζει αρκετά πλεονεκτήματα, ιδιαίτερα όταν η συνολική προσφορά χρήματος είναι περιορισμένη και απαιτείται κρατική παρέμβαση για να διοχετευθούν χορηγήσεις στους κλάδους εκείνους που θα βοηθήσουν στην ανόρθωση της εθνικής οικονομίας. Αυτό ακριβώς είναι πολύ απαραίτητο να γίνεται στις αναπτυσσόμενες χώρες που αντιμετωπίζουν το χρόνιο πρόβλημα του υψηλού πληθωρισμού και πρέπει να λαμβάνονται μέτρα για την ευνοϊκή χρηματοδότηση των εγχώριων παραγωγικών μονάδων.

Εάν θάθελε κανείς να κάνει σύγκριση των δύο μορφών χρηματαγορών θάλεγε πως οι "ανοικτές" αγορές λειτουργούν σε καθεστώς έντονου ανταγωνισμού και έτσι οι προμήθειες των τραπεζών είναι εξαιρετικά συμπιεσμένες και γενικά οι όροι δανεισμού ευνοϊκότεροι. Πάντως ο τύπος αγοράς που ταιριάζει σε κάθε χώρα εξαρτάται από αρκετούς παράγοντες και είναι προφανές ότι η κάθε χώρα κάνει την επιλογή του τύπου της αγοράς που θα εφαρμόσει ανάλογα με τους οικονομικούς της στόχους.

Χρηματιστηριακή αγορά και χρηματαγορά

Οι διάφορες επιχειρήσεις δεν είναι απαραίτητο να δανείζονται πάντοτε προκειμένου να εξασφαλίσουν τις απαραίτητες ποσότητες χρήματος που χρειάζονται. Έχουν τη δυνατότητα ν'απορροφούν σημαντικά χρηματικά κεφάλαια εκδίδοντας νέες μετοχές και διαθέτοντας αυτές σε μια ή περισσότερες χρηματιστηριακές αγορές.

Έτσι, μια εταιρεία που εκδίδει και πουλάει μετοχές της αντλεί χρήματα χωρίς κόπο, γιατί πουλάει "χαρτιά" και εισπράττει μετρητά. Επί πλέον η επιχείρηση που εκδίδει μετοχές έχει αρκετές ευκαιρίες να "παίξει" με τις μετοχές της.

Βέβαια τα "παινίδια" αυτά δεν επιτρέπονται στις Τράπεζες. Αυτές πρέπει να επιδιώκουν την όσο το δυνατό μεγαλύτερη προσέλκυση πελατών, αρκετοί από τους οποίους είναι πιθανό να γίνουν και ιδιοκτήτες (μέτοχοι) μετοχών της τράπεζας στην οποία διατηρούν τις καταθέσεις τους.

Πάγιος στόχος των τραπεζών που έχουν μετοχές σε χρηματιστήριο είναι να βελτιώνουν συνεχώς την εσωτερική αξία των μετοχών τους, διευρύνοντας τις εργασίες τους, συμπιέζοντας τις λειτουργικές δαπάνες τους, οργανώνοντας τις υπηρεσίες τους.

Για να προσελκυσθούν επενδυτές στη χρηματιστηριακή αγορά είναι απαραίτητο να αυξάνονται οι τιμές των μετοχών και ν'αποδίδουν στους κατόχους τους ικανοποιητικά ωφέλη (μερίσματα).

Για να μπει, με άλλα λόγια, χρήμα στην χρηματιστηριακή αγορά, θα πρέπει να πεισθούν οι επενδυτές ότι θα κερδίσουν.

Όπου έχει επιτευχθεί υψηλός βαθμός ανάπτυξης των χρηματιστηριακών θεσμών και το κοινό εμπιστεύεται την τοποθέτηση των χρημάτων του σε μετοχές, εκεί δημιουργείται έντονος ανταγωνισμός μεταξύ χρηματιστηριακών αγορών και χρηματαγορών.

Πολλά και σημαντικά μπορεί να είναι τα επακόλουθα του ανταγωνισμού ως προς τις τιμές των μετοχών, τα μερίσματα και τις αποδόσεις τους, στη στάθμη των επιτοκίων δανεισμού, στις αυξομειώσεις των καταθέσεων και σε αρκετά άλλα.

Είναι γεγονός ότι μεγάλο ερωτηματικό των επενδυτών για επιλογή "χρηματιστηριακής αγοράς" ή "χρηματαγοράς" παραμένει, μέχρι σήμερα, αναπάντητο.

Β α σ ι κ έ ς λ ε ι τ ο υ ρ γ ί ε ς τ η ς
" α γ ο ρ ά ς σ υ ν α λ λ ά γ μ α τ ο ς "

Οι βασικές λειτουργίες της "αγοράς συναλλάγματος"

είναι τρείς:

- α) η πραγματοποίηση μεταβίβασης αγοραστικής δύναμης
- β) η εξασφάλιση πιστώσεων για το εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών με το εξωτερικό
- γ) η εξασφάλιση ή ο περιορισμός των κινδύνων που ενεχόνται στις συναλλαγματικές συναλλαγές

Η αγορά διεθνούς συναλλάγματος πραγματοποιεί τις μεταφορές αγοραστικής δύναμης διαμέσου μιάς διαδικασίας διακανονισμών, ήτοι οι εξαγωγείς μιας χώρας αποκτούν απαιτήσεις στο εξωτερικό και οι εισαγωγείς μιας άλλης χώρας οφείλουν να πραγματοποιήσουν πληρωμές προς το εξωτερικό. Τα εμπορεύματα έτσι ή οι υπηρεσίες διακινούνται μεταξύ των χωρών, αλλά η πληρωμή της αξίας τους γίνεται εντός των ορίων κάθε χώρας. Κάθε δηλαδή χώρα πληρώνει τις εισαγωγές της με το προϊόν που εισπράττει από τις εξαγωγές της, δεδομένου ότι οι εξαγωγείς εισπράττουν την αξία του εμπορεύματός τους σε εγχώριο νόμισμα το δε συνάλλαγμα που προκύπτει διατίθεται στους εισαγωγείς (έναντι πάλι εγχωρίου νομίσματος) για να εξοφλήσουν τις οφειλές τους από εισαγωγές.

Βέβαια η πιο πάνω διαδικασία εξωτερικών πληρωμών θα ήταν αρκετά απλή αν ο όγκος των εισαγομένων αγαθών και υπηρεσιών μιάς χώρας ήταν ισόποσος με τον όγκο των εξαγομένων. Στην πραγματικότητα όμως, όπως είναι φυσικό, οι εισαγωγές και οι εξαγωγές μιας χώρας δεν αντιπροσωπεύουν ίσα ποσά χρήματος και το πρόβλημα που δημιουργείται εξ αυτού αντιμετωπίζεται μερικώς, όπως ακριβώς συμβαίνει και σε κάθε άλλη περίπτωση εκκαθάρισης λογαριασμών.

Η διεθνής αγορά συναλλάγματος ρυθμίζει τις πληρωμές με ταυτόχρονο συμφητισμό των εκατέρωθεν απαιτήσεων, γιατί η εκκαθαριστική διαδικασία δεν είναι, ευτυχώς, απαραίτητα διμερής. Τουναντίον, η διαδικασία αυτή ρυθμίζεται σε πολυμερή βάση και το διεθνές εμπόριο αποδίδει, έτσι, καλύτερα. Η Ελλάδα, για παράδειγμα, κερδίζει δολλάρια από την πώληση προϊόντων της στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, εκ των οποίων ένα μέρος καταβάλλει στην Βρετανία για την αγορά χημικών προϊόντων και η Βρετανία, με τη σειρά της, με το ποσόν αυτό των δολλαρίων προμηθεύεται μηχανικό εξοπλισμό από τις Ηνωμ. Πολιτείες.

Άλλο παράδειγμα που θα μπορούσε ν'αναφερθεί είναι η περίπτωση του Καναδά, που ανταλλάσει σιτάρι έναντι αυτοκινητών που προμηθεύεται από την Βρετανία και γαιανθράκων που προμηθεύεται από τις Η.Π.Α.

Γίνεται λοιπόν φανερό ότι η εικαθαριστική αυτή λειτουργία, η οποία επιτελείται μέσω της αγοράς ξένου συναλλάγματος, στηριζόμενη επί πολυμερούς βάσεως, επιτρέπει στις διάφορες χώρες να πραγματοποιούν ανταλλαγές αγαθών, τις οποίες πολύ δύσκολα ή και καθόλου θα μπορούσαν να πραγματοποιήσουν διαφορετικά.

Επακόλουθο όλης αυτής της διαδικασίας είναι η αύξηση της ποσότητας του παγκοσμίου εμπορίου, η ανάπτυξη του παγκόσμιου καταμερισμού των έργων με τα προφανή πλεονεκτήματα και, τελικά, η καλύτερη και ταχύτερη οικονομική ανάπτυξη των κρατών.

Εκτός από την παραπάνω πρωταρχική λειτουργία της "αγοράς συναλλάγματος" για την εικαθάριση των πληρωμών, η "αγορά συναλ/τος" επιτελεί ένα ακόμα βασικό ρόλο παρέχοντας πιστώσεις στις διάφορες χώρες που τις έχουν ανάγκη, αφ'ενός μεν για να ισοσκελίσουν το ισοζύγιο πληρωμών τους και αφ'ετέρου γιατί το διεθνές εμπόριο απαιτεί παροχή πιστώσεων, όπως αυτό συμβαίνει σε κάθε μορφή εγχωρίου εμπορίου, δεδομένου ότι η παραγωγή αγαθών απαιτεί χρόνο και χρειάζεται χρήμα εκ των προτέρων για να γίνει η παραγωγή των αγαθών αυτών.

Είναι επομένως απαραίτητη η προχρηματοδότηση ορισμένων συναλλαγών για το ενδιαμέσο στάδιο παραγωγής ή, ενδεχομένως και για μακρότερα χρονικά διαστήματα.

Η τρίτη λειτουργία της αγοράς ξένου συναλλάγματος αφορά στη δυνατότητα εξισορρόπησης των κερδών και ζημιών από τους διάφορους κινδύνους που συνεπάγονται οι दोσοληψίες συναλλάγματος.

Ο εισαγέας π.χ. ο οποίος συναλλάσσεται σε ξένο νόμισμα και αναλαμβάνει να εξοφλήσει τις υποχρεώσεις του στο μέλλον, διατρέχει τον κίνδυνο της αύξησης της τιμής του ξένου νομίσματος κατά το διάστημα που μεσολαβεί από την ημέρα ανάληψης της σχετικής υποχρέωσης μέχρι την ημερομηνία που η οφειλή καθίσταται ληξιπρόθεσμη. Έτσι σήμερα ο εισαγωγέας έχει τη δυνατότητα ή ν'αποταμιεύσει ίδιο συνάλλαγμα στο εξωτερικό, ή να προαγοράσει συνάλλαγμα, προκειμένου ν'αντιμετωπίσει τις μελλοντικές του υποχρεώσεις σε συνάλλαγμα.

Αλλά και ο εξαγωγέας που δικαιούται να λάβει στο μέλλον κάποιο ποσό συναλλάγματος από πελάτες του, διατρέχει τον κίνδυνο της πτώσης της τιμής του ξένου νομίσματος, έτσι μπορεί σήμερα να συνάψει δάνειο στο εξωτερικό και να το μεταπωλήσει στη χώρα του έναντι εγχωρίου νομίσματος, εξοφλώντας την οφειλή του αργότερα όταν δηλαδή εισπράξει το τίμημα των εξαγομένων προϊόντων του.

Σήμερα μάλιστα ο εξαγωγέας έχει τη δυνατότητα να πωλήσει με προθεσμία το προσδοκώμενο από τις εξαγωγές του συναλλάγμα σε τρίτους βάσει συμβολαίου με προκαθορισμένη τιμή του ξένου νομίσματος, μια πράξη δηλαδή συναλλάγματος κατά την οποία οι συναλλασσόμενοι έχουν τη δυνατότητα ν' αγνοήσουν όσα τυχόν θα συμβούν κατά το μεσολαβούν μέχρι της λήξεως του συμβολαίου διάστημα στην "αγορά συναλλάγματος".

Δ ι α μ ό ρ φ ω σ η τ ι μ ή ς ξ έ ν ο υ σ υ ν α λ λ ά γ μ α τ ο ς

Επειδή στην αγορά συναλλάγματος περιέχονται ξένα νομίσματα, είναι απαραίτητο να γίνει μιά μικρή αναφορά σχετικά με τον μηχανισμό διαμόρφωσης της τιμής των ξένων νομισμάτων.

Όπως ήδη έχουμε αναφέρει στο πρώτο μέρος της παρούσας εργασίας, η προσφορά και η ζήτηση ξένου συναλλάγματος προσδιορίζουν την τιμή του μέσα στα όρια που καθορίζει το συναλλαγματικό σύστημα κάθε χώρας.

Εάν δεν υφίστανται περιορισμοί συναλλάγματος εντός μιας χώρας, τότε οι εμπορευόμενοι, οι τράπεζες και οι κερδοσκόποι της χώρας αυτής συναλλάσσονται υπό οποιοδήποτε σύστημα.

Υπό καθεστώς σταθερών ισοτιμιών τον μοναδικό ρόλο παίζουν οι νομισματικές αρχές.

Το απλούστερο, όχι όμως αναγκαστικά και καλύτερο, νομισματικό σύστημα είναι ο κανόνας ελαστικών τιμών συναλλάγματος με μηχανισμούς παρεμβάσεων των αρχών. Στο σύστημα αυτό η τιμή του ξένου συναλλάγματος καθορίζεται βάσει προσφοράς και ζήτησης, οι οποίες με τη σειρά τους διαμορφώνονται βάσει των εγχωρίων και εξωτερικών τιμών αγαθών-υπηρεσιών, βάσει των εσωτερικών ή εξωτερικών συνθηκών (ευκαιριών) εμπορίας, βάσει της διεθνούς κινήσεως κεφαλαίων κλπ.

Ιστορική εξέλιξη της διεθνούς αγοράς συναλλάγματος

Με την εξάπλωση των μέσων επικοινωνίας και την ανάπτυξη του διεθνούς λογιστικού χρήματος, αναπτύσσεται και εφαρμόζεται η ιδέα της χρεωπίστωσης λογαριασμών στο εξωτερικό, χωρίς την ανάγκη μεταφοράς αυτούσιου χρυσού ή άλλου μέσου για τις πληρωμές.

Ταυτόχρονα καθιερώνεται και εφαρμόζεται η αρχή, πως το λογιστικό χρήμα καθώς επίσης και τα τραπεζογραμμάτια που εκδίδονται από τις κεντρικές τράπεζες κάθε χώρας, γίνονται υποχρεωτικά μετατρέψιμα σε χρυσό απ' αυτές.

Η κοπή του χρυσού σε νόμισμα γίνεται ελεύθερα και επιτρέπεται η διακίνηση χρυσών νομισμάτων και αυτούσιου χρυσού από χώρα σε χώρα.

Όλα τα παραπάνω γίνονται από το 1880 μέχρι το 1914 (περίοδος χρυσού κανόνα).

Από το 1914 έως το 1944 εξ αιτίας των παγκοσμίων πολέμων και της κατάρρευσης των οικονομιών των χωρών, συνέβησαν φοβερές αναταραχές στο διεθνές νομισματικό σύστημα και σταδιακά:

- α) καταργήθηκε ο κανόνας χρυσού
- β) καταργήθηκε η ελεύθερη κοπή και διακίνηση χρυσού
- γ) επιβλήθηκαν δύο βασικές αρχές ελέγχου συναλλάγματος ήτοι:
 - 1) EMBARGO ή περιορισμός στο εξαγόμενο συνάλλαγμα και
 - 2) υποχρέωση να ειχωθείται προς το κράτος το συνάλλαγμα που προέρχεται από εξαγωγές εμπορευμάτων η παροχή υπηρεσιών.

Κατά το 1944 στη διάσκεψη του BRETTON WOODS οι χώρες που συμμετείχαν αποφάσισαν:

- την ίδρυση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (I.M.F.) που είχε σαν βασικό σκοπό τη σταθεροποίηση των τιμών συναλλάγματος
- τον καθορισμό από κάθε χώρα - μέλος του Δ.Ν.Τ. μιας ισοτιμίας του νομίσματός της με τον χρυσό ή το Δολλάριο και
- την ανάληψη υποχρέωσης από κάθε χώρα - μέλος να κρατήσει την διακύμανση της τιμής του νομίσματός της σε συν ή πλην 10/ο.

Από το 1944 και μετά, οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής ανέλαβαν την υποχρέωση να μετατρέπουν οποτεδήποτε το νόμισμά τους σε χρυσό, στη σταθερή τιμή των 35 δολλαρίων ανά ουγγιά. Έτσι, το δολλάριο λειτούργησε σαν αποθεματικό νόμισμα, ταυτόχρονα με το χρυσάφι.

Το σύστημα αυτό κράτησε 25 χρόνια και κατά τη διάρκειά του λειτούργησε μεν θετικά, αλλά υπέστη σκληρές δοκιμασίες.

Τελικά το 1970 κατέρρευσε το σύστημα των σταθερών ισοτιμιών, ύστερα από τον κλονισμό της οικονομίας των Η.Π.Α., ο οποίος προήλθε από το τεράστιο άνοιγμα των βραχυπρόθεσμων απαιτήσεων εξωτερικού έναντι αυτών, τον κατακλυσμό άλλων χωρών με δολλάρια χωρίς αντίκρουσμα σε χρυσάφι, αλλά και την τεράστια διαρροή κεφαλαίων από τις Η.Π.Α. προς το εξωτερικό συνέπεια της πτώσης των Αμερικανικών επιτοκίων, της υποτίμησης του δολλαρίου και της ανόδου της τιμής του χρυσού από 35 σε 38 δολλάρια την ουγγιά.

Το 1972 οι χώρες μέλη της Ε.Ο.Κ. συμφώνησαν να περιορίσουν τις διακυμάνσεις των νομισμάτων τους σε 2,25 ο/ο συν ή πλην. Η εν λόγω απόφαση νομιμοποιήθηκε το 1976 σε σύσκεψη του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και οι βασικές κεντρικές τράπεζες συμφώνησαν να παρεμβαίνουν και να τακτοποιούν τις αδικαιολόγητες διακυμάνσεις.

Το καθεστώς αυτό που ονομάζεται σύστημα κυμαινομένων ισοτιμιών ισχύει μέχρι σήμερα, παρόλο που δέχεται έντονες κριτικές και διέρχεται σοβαρές κρίσεις.

Εξέλιξη της αγοράς συναλλάγματος στην Ελλάδα

Η Χώρα μας ακολούθησε αργά ή γρήγορα μερικές από τις εξελίξεις που σημειώθηκαν στο διεθνή χώρο και σε κάποιο μέτρο.

Η συναλλαγματική πολιτική στην Ελλάδα καθοριζόταν με σχετικές αποφάσεις της Νομισματικής Επιτροπής, η οποία λειτουργούσε για να καθορίσει τη συναλλαγματική, νομισματική και πιστωτική πολιτική μέχρι το 1982 οπότε και καταργήθηκε.

Ύστερα από την κατάργηση της Νομισματικής Επιτροπής, το έργο της ανατέθηκε στην Τράπεζα της Ελλάδος.

Όπως ήδη αναφέρθηκε η "αγορά συναλλάγματος" λειτουργεί σύμφωνα με το ισχύον εκάστοτε καθεστώς και το οποίο μπορεί να είναι είτε καθεστώς πλήρους συναλλαγματικού περιορισμού και ελέγχου, είτε καθεστώς πλήρους συναλλαγματικής απελευθέρωσης, ή κάποιο άλλο ενδιάμεσο σύστημα.

Στην Ελλάδα από το έτος 1940 ίσχυσε το καθεστώς του πλήρους συναλλαγματικού ελέγχου, το οποίο διατηρήθηκε περίπου μέχρι τη δεκαετία του 1970.

Η σύνδεση της Χώρας μας με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα υποχρέωσε τις νομισματικές αρχές μας να προβαίνουν σταδιακά στην απελευθέρωση ορισμένων οικονομικών συναλλαγών, το γεγονός όμως ότι η Δραχμή δεν έχει ακόμα επίσημα συνδεθεί με το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα, αφήνει στο κρότος μας ορισμένα περιθώρια ελιγμών όσον αφορά τον καθορισμό της ισοτιμίας της Δραχμής έναντι των άλλων ξένων νομισμάτων.

Με το Νόμο 1083/1980 " περί αγοράς και πώλησης συναλλάγματος και ξένων τραπεζογραμμάτων" θεσμοποιείται στη Χώρα μας η "αγορά συναλλάγματος".

Κύρια χαρακτηριστικά του νέου αυτού θεσμού είναι τα ακόλουθα:

- Η ισοτιμία της δραχμής ως προς τα ξένα νομίσματα, δεν καθορίζεται πλέον από την Τράπεζα της Ελλάδος, αλλά προκύπτει σαν αποτέλεσμα της καθημερινής προσφοράς και ζήτησης των διαφόρων νομισμάτων
- Οι τράπεζες που λειτουργούν στην Ελλάδα και είναι εξουσιοδοτημένες για τη διενέργεια πράξεων σε συνάλλαγμα, μπορούν να προβαίνουν σε αγοραπωλησίες συναλλάγματος και ξένων τραπεζογραμμάτων μεταξύ τους, με τους πελάτες τους και με την Τράπεζα της Ελλάδος, πάντοτε όμως με δικό τους κίνδυνο και ευθύνη και εφ'όσον βεβαίως τέτοιες αγοραπωλησίες

επιτρέπονται από το Νόμο και τις ισχύουσες διατάξεις, πράγμα που σημαίνει ότι δεν καταργούνται οι συναλλαγματικοί περιορισμοί που ισχύουν.

Με το Νόμο 1083/80 ανατέθηκαν ορισμένες ακόμα αρμοδιότητες προς τη Νομισματική Επιτροπή, προκειμένου αυτή να ρυθμίζει τους όρους λειτουργίας της "αγοράς συναλλάγματος" και να λαμβάνει τα αναγκαία εκάστοτε μέτρα για την προστασία του Εθνικού νομίσματος.

Με τον ίδιο Νόμο καθορίστηκαν επίσης και οι αρμοδιότητες της Τράπεζας της Ελλάδος, όσον αφορά στην εποπτεία της διαχείρισης του συνόλου των συναλλαγματικών αποθεμάτων της χώρας.

Η Τράπεζα της Ελλάδος ανέλαβε ακόμα να παίρνει κατά καιρούς κάθε πρόσφορο μέτρο που αποβλέπει στην ομαλή λειτουργία της αγοράς συναλλάγματος. Για το σκοπό αυτό συστήθηκε η Επιτροπή Αγοράς Συναλλάγματος και το Συμβούλιο Αγοράς Συναλλάγματος (Σεπτέμβρης 1980).

Μέσα στα πλαίσια του Νόμου 1083/80 από το 1980 μέχρι σήμερα ο διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος με σχετικές πράξεις του, καθορίζει τη διαδικασία αγοραπωλησίας συναλλάγματος από πλευράς των τραπεζών, έχοντας σαν στόχο και προοπτική να ενχωρήσει προς αυτές το σύνολο των σε συνάλλαγμα συναλλαγών φυσικών προσώπων και Ν.Π.Ι.Δ. και με σκοπό την απλούστευση των διαδικασιών και την καλύτερη εξυπηρέτηση των συναλλασσομένων.

Ένα από τα σημαντικότερα βήματα προς την κατεύθυνση αυτή είναι η πράξη του διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος Νο 2098/92 σύμφωνα με την οποία απελευθερώνονται όλες οι τρέχουσες διεθνείς συναλλαγές, όπως αυτές ορίζονται στις σχετικές διατάξεις του καταστατικού του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου.

Με άλλες σχετικές αποφάσεις ρυθμίζονται οι διαδικασίες του εξαγωγικού εμπορίου, καθώς και οι νέες απλουστευμένες διαδικασίες για τις εισαγωγές αγαθών από το εξωτερικό οι οποίες τέθηκαν σε εφαρμογή από 1.1.1993

Έξ άλλου ύστερα από την υποχρέωση της Ελλάδος να προσαρμόσει τη νομοθεσία της σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας της Ε.Ο.Κ. Νο 88/361 αναφορικά με την κίνηση κεφαλαίων, δημοσιεύθηκε το υπ' αριθμ. 96/23.3.93 Προεδρικό Διάταγμα, στο άρθρο 2 του οποίου αναφέρεται ότι καταργείται από 1ης Ιουλίου 1993 κάθε υφιστάμενος περιορισμός στην κίνηση κεφαλαίων μεταξύ κατοίκων της Ελλάδος και κατοίκων άλλων κρατών - μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (Φ.Ε.Κ. Νο 42/23.3.93).

Οι δύο πιο πρόσφατες πράξεις του διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος Νο 2302 και 2303/16.5.94 καθορίζουν τη διαδικασία χορήγησης συναλλάγματος από τα πιστωτικά ιδρύματα για τις κινήσεις κεφαλαίων του Π.Δ. 96/93 και τη διαδικασία των πράξεων σε συνάλλαγμα, μεταξύ κατοίκων Ελλάδος και μη κατοίκων.

Σιγά-σιγά αλλά σταθερά αίρονται οι συναλλαγματικοί περιορισμοί και οι πάσης φύσεως (κατασταλτικοί - προληπτικοί) συναλλαγματικοί έλεγχοι. Ύστερα μάλιστα και από την πρόσφατη νομοθετική ρύθμιση για αποποινικοποίηση των παραβάσεων επί συναλλάγματος, ο ελεγκτικός ρόλος της Τράπεζας της Ελλάδος γίνεται, προς το παρόν, εποπτικός και διαφαίνεται για το μέλλον η πλήρης κατάργηση κάθε μορφής ελέγχου.

Ύστερα από όλα τα παραπάνω γίνεται προφανές ότι διανύουμε σήμερα ένα μεταβατικό στάδιο, που πολύ σύντομα θα οδηγήσει στο καθεστώς της ολοσχερούς συναλλαγματικής απελευθέρωσης, απελευθέρωσης που ενδεχομένως στη πορεία της μπορεί να εμφανίσει και ορισμένες αρνητικές για την οικονομία μας συνέπειες.

Μέσα λοιπόν σ' αυτό το σύστημα που περιγράφηκε λειτουργεί στην Ελλάδα η "αγορά συναλλάγματος", είτε σε πανελλήνιο Εθνικό επίπεδο, είτε σε περιφερειακό (τοπικό) επίπεδο.

Ι σ ο ζ ύ γ ι ο Π λ η ρ ω μ ώ ν

Θεωρώ απαραίτητο στο σημείο τούτο και πριν προχωρήσω στην ανάπτυξη νέου κεφαλαίου να αναφέρω περισσότερο λεπτομερειακά ορισμένα στοιχεία σχετικά με το ισοζύγιο πληρωμών.

Είδαμε στα προηγούμενα ότι η ύπαρξη αγορών συναλλάγματος και οι ανάγκες για την απόκτηση από μια χώρα μεγάλων ποσών συναλλάγματος εξυπηρετούν, τελικά, την χώρα στο να αντιμετωπίσει τις υποχρεώσεις της για διεθνείς πληρωμές, βασικά δηλαδή για να καλύπτει τα ελλείματά της, ή να ασκεί ορθή οικονομική πολιτική σε περίπτωση πλεονάσματος.

Ας εξετάσουμε λοιπόν στη συνέχεια με μεγαλύτερη ανάλυση τι ακριβώς είναι το Ισοζύγιο Πληρωμών και σε τι αυτό χρησιμεύει.

Το Ισοζύγιο Πληρωμών μιας χώρας είναι ένας πίνακας συστηματικής καταγραφής όλων των οικονομικών συναλλαγών που πραγματοποιούνται μεταξύ των κατοίκων και μη κατοίκων μέσα σε μια χρονική περίοδο.

Η χρησιμότητα του ισοζυγίου είναι πολύ σημαντική, δεδομένου ότι ενημερώνει τις οικονομικές αρχές της χώρας ως προς την διεθνή της οικονομική θέση και έτσι λαμβάνονται ευχερώς τα μέτρα εκείνα που κρίνονται απαραίτητα για την αντιμετώπιση των, τυχόν, προβλημάτων.

Το ισοζύγιο πληρωμών χρησιμοποιείται και ως μέσον μέτρησης των επιδράσεων των εξωτερικών συναλλαγών μιας χώρας στη διαμόρφωση του εθνικού της εισοδήματος.

Σήμερα οι στατιστικές του Ισοζυγίου Πληρωμών εμφανίζονται συνεχώς με πλέον εκλεπτισμένη μορφή και με μεγάλη αναλυτική ταξινόμηση, έτσι ώστε να παρέχει μεγάλο πλήθος οικονομικών πληροφοριών, χρησίμων για την άσκηση της οικονομικής πολιτικής.

Χωρίζεται το Ισοζύγιο Πληρωμών σε άλλα μικρότερα ισοζύγια, χάριν της απαιτούμενης λεπτομερειακής παρουσίασης στοιχείων, δεικτών και μεγεθών σημαντικής οικονομικής σημασίας.

Για τις νομισματικές αρχές μιας χώρας το Ισοζύγιο Πληρωμών αποτελεί ένα εργαλείο για τη μελέτη της διεθνούς ρευστότητας της οικονομίας και την απεικόνιση του συνόλου των απαιτήσεων και υποχρεώσεων της χώρας έναντι των άλλων χωρών.

Γίνεται επομένως κατανοητό ότι η ορθή κατάρτιση του Ισοζυγίου Πληρωμών θα μας καταδείξει όλες τις υπάρχουσες αδυναμίες στις εμπορευματικές και λοιπές σχέσεις της χώρας έναντι των άλλων χωρών και θα κατευθύνει στη σωστή και κατάλληλη άσκηση νομισματικής και δη-

μοσιονομικής πολιτικής, με στόχο την εξισορρόπηση του ισοζυγίου και το σταμάτημα ή τον περιορισμό της συναλλαγματικής απώλειας της χώρας.

Κάθε χώρα διατηρεί, ως γνωστόν, συναλλαγματικά αποθέματα προκειμένου ν'αντιμετωπίζει τα ελλείμματα του ισοζυγίου της, όταν δε τα αποθέματα αυτά εξαντλούνται ή δεν επαρκούν, τότε παρέχεται η δυνατότητα προς τη χώρα να προσφύγει σε δανεισμό από πεστωτικούς διεθνείς οργανισμούς ή από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο το οποίο λειτουργεί και για το σκοπό αυτό.-

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄

Τ ρ α π ε ζ ι κ έ ς ε ρ γ α σ ί ε ς σ ε σ υ ν ά λ λ α γ μ α

Το αντικείμενο του συναλλάγματος παρουσιάζει ένα πολύ ευρύ φάσμα εργασιών, από τις πλέον απλές και συνήθεις μέχρι τις πολυπλοκότερες και αρκετά εξειδικευμένες.

Επειδή ο τομέας του συναλλάγματος είναι αρκετά προσοδοφόρος, έχοντας μάλιστα για το λόγο αυτό προσελκύσει το ενδιαφέρον και άλλων ακόμα φορέων, οι τράπεζες στην Ελλάδα προκειμένου να ξεπεράσουν τον αυξανόμενο ανταγωνισμό και τις συνθήκες της αγοράς και να διατηρήσουν ή και να αυξήσουν το μερίδιό τους και τα ωφέλη που αυτό συνεπάγεται, κατβάλλουν συνεχείς προσπάθειες ρίχνοντας το βάρος τους στις παραμέτρους εκείνες που επηρεάζουν τις εργασίες αυτές, όπως:

- οι εφαρμοζόμενες τιμές
- το τιμολόγιο των προμηθειών
- οι προσφερόμενες υπηρεσίες

Δεδομένου ότι για τις εφαρμοζόμενες τιμές και το τιμολόγιο των προμηθειών οι αρμόδιες Διευθύνσεις των περισσότερων τραπεζών έχουν καθορίσει ανταγωνιστικές τιμές για τις συναλλαγές και μεγάλη ευελιξία στον καθορισμό των προμηθειών, όλες οι προσπάθειες εστιάζονται πλέον στην αναβάθμιση των προσφερομένων υπηρεσιών.

Το φάσμα των τραπεζικών εργασιών συναλλάγματος είναι, όπως αναφέρθηκε, ευρύτατο, οι πιο συνήθεις δε εργασίες είναι οι ακόλουθες:

- αγορά ξένων τραπεζογραμματίων

είναι δηλαδή η αγορά των πάσης φύσεως ξένων χαρτονομισμάτων, όλων αυτών που αναφέρονται στο κύριο και συμπληρωματικό δελτίο που εκδίδεται καθημερινά από το DEALING ROOM της Τράπεζας της Ελλάδος

- πώληση ξένων τραπεζογραμματίων

είναι οι πωλήσεις που κάνει μια τράπεζα σε ξένα χαρτονομίσματα προς τους πελάτες της, προκειμένου αυτοί να καλύψουν ταξειδιωτικές τους ανάγκες για διάφορους λόγους (ιδιαίτερα τουριστικούς)

- αγορά επιταγών σε συναλλάγμα

είναι η αγορά των διαφόρων επιταγών που είναι εκφρασμένες σε ξένο νόμισμα (TRAVELLERS CHEQUES, τραπεζικές, ιδιωτικές κ.α.)

- αγορά EUROCHEQUES

η αγορά δηλαδή των επιταγών που ονομάζονται EUROCHEQUES (Ευρωεπιταγές) οι οποίες εκδίδονται σε δραχμές (έχοντας ισόποση συναλλαγματική κάλυψη) και οι οποίες είναι εγγυημένες μέχρι του ποσού σήμερα των 45.000 δραχμών

- πώληση συναλλάγματος με επιταγή ή εντολή

είναι οι πωλήσεις συναλλάγματος που γίνονται με έκδοση τραπεζικής επιταγής ή εντολής και καλύπτουν υποχρεώσεις των διαφόρων προσώπων στο εξωτερικό από διάφορες αιτίες (σπουδές, νοσήλεια, συνδρομές, διαφημίσεις, εισαγωγή μικροαντικειμένων, οφειλές και αρκετές άλλες οικονομικές ανάγκες)

- εξόφληση εντολών εξωτερικού

είναι η εργασία εκείνη κατά την οποία η τράπεζα καταβάλλει στους διάφορους δικαιούχους το προϊόν του συναλλάγματος που μπαίνει στην Ελλάδα με τη μορφή τραπεζικών εντολών

- εισαγωγές εμπορευμάτων

είναι η σχετική εργασία που γίνεται προκειμένου ένα αλλοδαπό εμπόρευμα να εισαχθεί στην Ελλάδα και να καταβληθεί στον προμηθευτή Οίκο του εξωτερικού η αντίστοιχη αξία του

- εξαγωγές εμπορευμάτων

αναφέρεται στις εξαγωγές Ελληνικών προϊόντων προς την αλλοδαπή και στην διαδικασία που ακολουθείται από τη μεσολαβούσα τράπεζα ώστε να εισαχθεί στη Χώρα μας το αντίστοιχο συναλλάγμα

- αξίες προς είσπραξη

είναι η εργασία εκείνη κατά την οποία μια τράπεζα στέλνει στην ανταποκρίτριά της τράπεζα του εξωτερικού οποιαδήποτε αξία (επιταγές, χαρτονομίσματα, τίτλους κ.α.) με σκοπό την είσπραξή τους και την αποστολή του προϊόντος της είσπραξης για να καταβληθεί στον δικαιούχο

- καταθέσεις σε συναλλάγμα

οι καταθέσεις σε λογαριασμούς συναλλάγματος είναι μία από τις βασικότερες εργασίες συναλλάγματος και το ενδιαφέρον των τραπεζών και της Πολιτείας γενικότερα γι' αυτές είναι τεράστιο.

Ιδιαίτερα, οι καταθέσεις των Ελλήνων ναυτικών, των εργατών εξωτερικού, οι καταθέσεις των μονίμων κατοίκων Ελλάδος που επιτρέπονται ήδη από το 1980 (σχετική Π.Δ.Τ.Ε.232/80), είναι πάρα πολύ ελκυστικές και προσφέρονται προς τους καταθέτες σοβαρά κίνητρα (υψηλά επιτόκια, PRIM κτλ) θεσπιζόμενα από την Τράπεζα της Ελλάδος.

Όλες γενικά οι τραπεζικές εργασίες που έχουν σχέση με το συνάλλαγμα τελούν υπό τον έλεγχο της Τράπεζας της Ελλάδος, η οποία με σχετικές διαταγές και εγκυκλίους καθορίζει τις διαδικασίες που πρέπει να τηρούνται κατά τις συναλλαγές.

Στο κεντρικό κατάστημα της Τράπεζας της Ελλάδος, έχουν συσταθεί και λειτουργούν αρκετές Διευθύνσεις, Τμήματα και Υπηρεσίες, με ξεχωριστές αρμοδιότητες το καθ'ένα απ'αυτά σε θέματα συναλλάγματος.

Ο Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος, μέσω των υπηρεσιών αυτών και των διαφόρων Επιτροπών που έχουν συσταθεί αρμοδίως, δίνει τις οδηγίες και τις κατευθύνσεις προς τις εμπορικές τράπεζες σχετικά με την συναλλαγματική πολιτική που πρέπει να εφαρμόζουν στις καθημερινές συναλλαγές τους

Λόγω της μεγάλης σημασίας του συναλλάγματος, αλλά και της πολυπλοκότητας του αντικειμένου, λειτουργούν στην τράπεζα της Ελλάδος πολλές εξειδικευμένες υπηρεσίες, όπως:

- Υπηρεσία διαπραγματευτών συναλλάγματος (DEALING ROOM)
- Υπηρεσία η οποία παρακολουθεί συνεχώς την συναλλαγματική θέση της Χώρας (υπηρεσία POSITION)
- Υπηρεσία που παρακολουθεί τις διακυμάνσεις των νομισμάτων και μετατρέπει ένα νόμισμα σε άλλο (ALBITRAGE)
- Υπηρεσία παρακολούθησης των μεταφορικών και ασφαλιστικών επιχειρήσεων
- Υπηρεσία ελέγχου των διαφόρων οικονομικών αναγκών σε συνάλλαγμα

Στο υποκατάστημα της Τράπεζας Ελλάδος του Πειραιά έχει ανατεθεί ειδικά η παρακολούθηση των ναυτιλιακών επιχειρήσεων και ο έλεγχος του ναυτιλιακού συναλλάγματος.

Βέβαια, ο ελεγκτικός ρόλος της Τράπεζας της Ελλάδος ολογέν περιορίζεται και σιγά-σιγά θα καταλήξει σ'ένα καθαρά επιτελικό ίδρυμα, του ιδίου ακριβώς χαρακτήρα με τις άλλες κεντρικές τράπεζες της Ευρώπης, που και πάλι όμως με τη νέα της μορφή θα διαδραματίζει σημαντικό για την Εθνική Οικονομία ρόλο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄

Π η γ έ ς ε ι ρ ρ ο ή ς σ υ ν α λ λ ά γ μ α τ ο ς
κ α ι λ ό γ ο ι ε κ ρ ο ή ς τ ο υ

Ύστερα από τη συνοπτική παρουσίαση των τραπεζικών εργασιών που σχετίζονται με το συνάλλαγμα, παραθέτω στη συνέχεια και σε χωριστό κεφάλαιο τους βασικότερους λόγους και αιτίες που μπορεί να γίνει αγορά ή πώληση συναλλάγματος:

α) αγορά συναλλάγματος

Η αγορά ή όπως άλλως αναφέρεται εισροή ή απόκτηση ή εισαγωγή συναλλάγματος μπορεί να γίνει από:

- 1) εισαγωγή συναλλάγματος από εξαγωγές Ελληνικών αγαθών
- 2) εμβάσματα Ελλήνων μεταναστών, ναυτικών και εργατών εξωτερικού
- 3) ναυτιλιακό συνάλλαγμα, το συνάλλαγμα δηλαδή εκείνο που φέρνουν τα πλοία και γενικά οι ναυτιλιακές επιχειρήσεις από ναύλους, εισιτήρια, ναυπηγήσεις, επισκευές, αγορά εφοδίων
- 4) το τουριστικό συνάλλαγμα που φέρνουν στη Χώρα μας οι ομογενείς και οι αλλοδαποί ταξειδιώτες
- 5) οι συντάξεις που χορηγούνται σε συνάλλαγμα από διάφορες χώρες σε επαναπατριζόμενους Έλληνες
- 6) τα διάφορα δάνεια που συνάπτονται σε συνάλλαγμα από το Δημόσιο, Τρόπεζες, Οργανισμούς και ιδιώτες
- 7) οι διάφορες χορηγήσεις της Ε.Ο.Κ. προς την Ελλάδα
- 8) το συνάλλαγμα που στέλεται στην Χώρα μας από το ΝΑΤΟ για έργα υποδομής
- 9) το συνάλλαγμα που μπαίνει για επενδύσεις στην Ελλάδα
- 10) τα ασφάλιστρα και τα εισιτήρια σε συνάλλαγμα που εισπράττονται από ασφαλιστικές ή μεταφορικές επιχειρήσεις
- 11) οι προμήθειες και τα διάφορα άλλα δικαιώματα που εισπράττονται σε συνάλλαγμα από Έλληνες εμπορικούς αντιπροσώπους
- 12) τα διάφορα κέρδη, τα μερίσματα και οι τόκοι που προέρχονται από καταθέσεις ή επενδύσεις στο εξωτερικό.

β) πώληση συναλλάγματος

Η πώληση ή εκροή ή διάθεση ή εξαγωγή συναλλάγματος μπορεί να γίνει για:

- 1) εξαγωγή συναλλάγματος από εισαγωγές αλλοδαπών αγαθών
- 2) εξαγωγή συναλλάγματος για λόγους τουριστικούς, εμπορικούς, επιστημονικούς
- 3) εξαγωγή συναλλάγματος για σπουδές στο εξωτερικό
- 4) εξαγωγή συναλλάγματος για λόγους υγείας
- 5) εξαγωγή συναλλάγματος για διάφορες οικονομικές ανάγκες (συνδρομές, δημοσιεύσεις, διαφιμήσεις κ.ά.
- 6) μεταφορά στο εξωτερικό των αποδοχών και αμοιβών που αποκτώνται στην Ελλάδα από αλλοδαπούς
- 7) προμήθειες προς επιχειρήσεις του εξωτερικού για προσέλκυση πελατείας ξενοδοχείων, τουριστικών πρακτορείων
- 8) μεταφορά συντάξεων από Έλληνες που διαμένουν στο εξωτερικό
- 9) μεταφορά των κερδών που πραγματοποιούνται σε Ελληνικά Καζίνα από αλλοδαπούς
- 10) εξαγωγή συναλλάγματος για την απόκτηση ξένων μετοχών, ομολογιών και γενικά ξένων τίτλων
- 11) εξαγωγή συναλλάγματος για την αγορά ακινήτων σε χώρες της Ε.Ο.Κ. από Έλληνες
- 12) μεταφορά στο εξωτερικό μισθωμάτων ακινήτων
- 13) εξαγωγή συναλλάγματος για διάφορες επενδύσεις στο εξωτερικό

Οι πέντε πίνακες που παραθέτω στη συνέχεια δείχνουν την "τουριστική εικόνα" της Κέρκυρας, όπως είχε διαμορφωθεί μέχρι το έτος 1994, από επίσημα στοιχεία που συνέλεξα τόσο από το γραφείο του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού, όσο και από το τοπικό κατάστημα της Τράπεζας της Ελλάδος.

Ο πρώτος πίνακας αναφέρει το συνολικό αριθμό των επαγγελματιών που, κατά τεκμήριο, έχουν πρωταρχική σχέση με τον εισερχόμενο ή εξερχόμενο τουρισμό.

Στον δεύτερο πίνακα αναφέρονται τα άτομα που ήλθαν στην Κέρκυρα, κατά τα έτη 1989 έως 1994, με αεροπορικές πτήσεις ή σιτοπλοϊκές γραμμές.

Ο τρίτος πίνακας δείχνει τις αναχωρήσεις των τουριστών μέσω του αεροδρομίου και του λιμανιού της Κέρκυρας, κατά τα ίδια πάλι χρόνια

Στον τέταρτο πίνακα καταγράφονται τα ποσά του ξένου συναλλάγματος που μπήκαν στην Κέρκυρα από το 1974 μέχρι το 1994 και τα οποία αφορούν το "τουριστικό" μόνο συνάλλαγμα, εκφρασμένο σε δολλάρια Αμερικής.

Στον τελευταίο πίνακα αναφέρονται τα ποσά εκείνα του συναλλάγματος τα οποία μπήκαν στην Κέρκυρα κατά τα έτη 1974-1994, προερχόμενα από λοιπούς άδηλους πόρους, εκφρασμένα και αυτά σε δολλάρια.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΡΩΤΟΣ

Δ Υ Ν Α Μ Ι Κ Ο Τ Η Τ Α Κ Ε Ρ Κ Υ Ρ Α Σ
ΣΕ ΣΥΝΟΛΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ

1. Ξενοδοχεία και επιπλωμένα δωμάτια...	386 μονάδες,	38.588 κλίνες
2. Ενοικιαζόμενα δωμάτια	30.000 "	60.000 "
3. Παραθεριστικά κέντρα	3 "	2.711 "
4. Κάμπινγκ	15 "	3.685 "
5. Γραφεία Γενικού Τουρισμού	207	
6. Υποκατ/τα γραφείων γεν.τουρισμού ...	33	
7. Γραφεία εσωτερικού τουρισμού	4	
8. Γραφεία ενοικιάσεως αυτοκινήτων	87	
9. Υποκατ/τα γραφ.ενοικιάσ.αυτοκ/των ..	20	
10. Γραφεία ενοικιάσεως μοτοποδηλάτων ...	30	
11. Τουριστικά λεωφορεία	176	

Σημείωση:

Όλα τα παραπάνω είναι, φυσικά, όσα έχουν δηλωθεί επίσημα στον Ε.Ο.Τ. και έχουν φροντίσει να λάβουν τα προβλεπόμενα σήματα προκειμένου να λειτουργήσουν νόμιμα.

Είναι βέβαιο ότι ο αριθμός των κλινών που λειτουργούν στην Κέρκυρα κατά τη τουριστική περίοδο ξεπερνά κατά πολύ τα παραπάνω νούμερα, γίνονται δε συνεχείς προσπάθειες από τον Ε.Ο.Τ. για λεπτομερή καταγραφή τους.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

Α Φ Ι Ε Ε Ι Σ Α Λ Λ Ο Δ Α Π Ω Ν Τ Ο Υ Ρ Ι Σ Τ Ω Ν
ΣΤΟ ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΛΙΜΑΝΙ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

	Α Ε Ρ Ο Δ Ρ Ο Μ Ι Ο - Λ Ι Μ Α Ν Ι	
1.989	589.613	178.512
1.990	611.619	199.935
1.991	640.928	235.982
1.992	763.764	206.161
1.993	740.173	166.052
1.994	797.948	215.473
	*****	*****

Ενδεικτικό της τουριστικής κίνησης της Κέρκυρας αποτελούν οι πτήσεις CHARTERS που πραγματοποιήθηκαν στο αεροδρόμιο της Κέρκυρας και που έχουν κατά τα τελευταία 5 χρόνια ως εξής:

1.990 : 4.097 πτήσεις	1.991 : 4.374 πτήσεις
1.992 : 5.031 "	1.993 : 4.649 "
1.994 : 5.115 "	

ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΑΝΑΧΩΡΙΣΕΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ
ΑΠΟ ΤΟ ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΛΙΜΑΝΙ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

	Α Ε Ρ Ο Δ Ρ Ο Μ Ι Ο - Λ Ι Μ Α Ν Ι	
1.989	554.903	171.587
1.990	611.619	199.935
1.991	640.928	235.982
1.992	763.764	206.161
1.993	740.173	166.052
1.994	773.811	192.612
	*****	*****

Σημείωση: Ακόμα δεν έχουν συγκεντρωθεί από τον Ε.Ο.Τ.
τα στοιχεία για το 1995

ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ

ΣΥΝΟΛΟ ΑΠΟΚΤΗΘΕΝΤΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΟΣ
ΣΤΗΝ ΚΕΡΚΥΡΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΕΙΚΟΣΑΕΤΙΑ

1.974	21.493.000	Δολλάρια
1.975	32.369.000	"
1.976	39.459.000	"
1.977	46.622.000	"
1.978	72.237.000	"
1.979	93.882.000	"
1.980	132.109.000	"
1.981	159.395.000	"
1.982	161.032.000	"
1.983	125.549.000	"
1.984	131.918.000	"
1.985	129.189.000	"
1.986	155.275.000	"
1.987	251.784.000	"
1.988	237.307.000	"
1.989	195.000.000	"
1.990	256.868.000	"
1.991	262.705.000	"
1.992	328.828.000	"
1.993	279.157.000	"
1.994	287.106.000	"

Σημείωση: Τα σχετικά στοιχεία για το έτος 1995 δεν έχουν ακόμα συγκεντρωθεί από την Τράπεζα της Ελλάδος

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

ΑΠΟΚΤΗΘΕΝ ΣΤΗΝ ΚΕΡΚΥΡΑ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑ ΑΠΟ ΛΟΙΠΟΥΣ
ΑΔΗΛΟΥΣ ΠΟΡΟΥΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΕΙΚΟΣΑΕΤΙΑ

1.974	12.814.000	Δολλάρια
1.975	14.062.000	"
1.976	12.318.000	"
1.977	15.283.000	"
1.978	19.202.000	"
1.979	26.974.000	"
1.980	30.979.000	"
1.981	30.062.000	"
1.982	23.612.000	"
1.983	20.998.000	"
1.984	14.946.000	"
1.985	38.628.000	"
1.986	23.289.000	"
1.987	28.380.000	"
1.988	22.679.000	"
1.989	37.297.000	"
1.990	35.817.000	"
1.991	44.271.000	"
1.992	52.860.000	"
1.993	63.714.000	"
1.994	71.612.000	"

Ακριβής προσδιορισμός του εμπορικού ισοζυγίου της Κέρκυρας δεν είναι δυνατό να γίνει, επειδή οι εμπορικές τράπεζες διαβιβάζουν τα σχετικά στοιχεία απ'ευθείας στα κεντρικά τους καταστήματα και εν συνεχεία στο κεντρικό κατάστημα της Τράπεζας της Ελλάδος, στην οποία και γίνεται το ισοζύγιο που αφορά ολόκληρη την Επικράτεια.

Είναι όμως βέβαιο ότι και το εμπορικό ισοζύγιο της Κέρκυρας εμφανίζει την ίδια εικόνα του γενικού εμπορικού ισοζυγίου της Χώρας, είναι δηλαδή ελλειματικό, αν μάλιστα λάβει κανείς υπόψη πως η εξαγωγική δραστηριότητα του νησιού είναι αρκετά περιορισμένη.

Μέχρι το έτος 1980 το τοπικό κατάστημα της Τράπεζας της Ελλάδος συγκέντρωνε στοιχεία που αφορούσαν στην εξαγωγική δραστηριότητα της Κέρκυρας, από τα οποία μπορούμε να αντλήσουμε ορισμένες πληροφορίες όσον αφορά το ύψος του συναλλάγματος από εξαγωγές εμπορευμάτων και που κατά τα χρόνια, αίφνης, 1972 μέχρι 1980 ήταν το ακόλουθο:

1.972	1.289.000	Δολάρια
1.973	3.267.000	"
1.974	1.548.000	"
1.975	1.978.000	"
1.976	1.647.000	"
1.977	1.021.000	"
1.978	2.179.000	"
1.979	3.239.000	"
1.980	3.456.000	"

Γίνεται επομένως σαφές ότι το σκέλος της "απόκτησης" συναλλάγματος για την περιοχή της Κέρκυρας καλύπτεται κατά το μεγαλύτερο ποσοστό του (πάνω από το 80ο/ο) από το "τουριστικό" συναλλάγμα, το δε υπόλοιπο από τις διάφορες άλλες πηγές.

Το σκέλος εξ άλλου της "διάθεσης" συναλλάγματος αφορά κατά το μεγαλύτερο ποσοστό του στις εισαγωγές αλλοδαπών προϊόντων, τα οποία εισάγονται για να καλύψουν τις αυξημένες ανάγκες του νησιού εξ αιτίας της τουριστικής του δραστηριότητας.

Σημαντική όμως μπορεί να χαρακτηρισθεί και η εξαγωγή συναλλάγματος που γίνεται από την Κέρκυρα και για διάφορες άλλες αιτίες, όπως:

για λόγους τουριστικών - αρκετοί Κερκυραίοι ταξιδεύουν στο εξωτερικό για διακοπές και ξεκούραση, μετά το πέρας ιδιαίτερα της τουριστικής περιόδου

για λόγους επαγγελματικών, εμπορικών, επιστημονικών - συνάλλαγμα που διατίθεται προς διάφορους επαγγελματίες (ξενοδόχους κυρίως και τουριστικούς πράκτορες), έμπορους και επιστήμονες, προκειμένου να καλύψουν ταξιδιωτικές τους ανάγκες

για λόγους υγείας - αρκετό συνάλλαγμα διατίθεται σε ασθενείς που μεταβαίνουν στο εξωτερικό για νοσηλεία

για σπουδές - 400 περίπου Κερκυραίοι φοιτούν αυτή τη στιγμή σε Πανεπιστήμια ή άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα του εξωτερικού (ιδιαίτερα στην γειτονική Ιταλία) προς τους οποίους αποστέλλεται μηνιαίο συνάλλαγμα για τροφεία, δίδακτρα και άλλες ανάγκες τους

από κέρδη στο Καζίνο - λόγω του λειτουργούντος στην Κέρκυρα Καζίνου προκύπτουν αρκετές περιπτώσεις μεταφοράς κερδών από αλλοδαπούς πελάτες-παίχτες

για αμοιβές ξένων καλλιτεχνών - μετακαλούνται συχνά αλλοδαποί καλλιτέχνες προκειμένου να λάβουν μέρος σε εκδηλώσεις του Δήμου ή άλλων φορέων και των οποίων, βεβαίως, η αμοιβή καταβάλεται σε συνάλλαγμα

για έξοδα συμμετοχής σε εκθέσεις του εξωτερικού - ξενοδόχοι, τουριστικοί πράκτορες, ο Δήμος Κερκυραίων και άλλοι φορείς συμμετέχουν σε διάφορες τουριστικές εκθέσεις που διοργανώνονται στο εξωτερικό (Λονδίνο, Βερολίνο) με ανάλογη, φυσικά, εξαγωγή συναλλάγματος

για εξόφληση προμηθειών - λόγω του πλήθους των ξενοδοχείων και τουριστικών γραφείων που υπάρχουν στην Κέρκυρα και της απαραίτητης συνεργασίας που πρέπει να έχουν με αλλοδαπά γραφεία για "κλείσιμο" πελατείας, εξάγεται αρκετό συνάλλαγμα για την πληρωμή δικαιούμενης προμηθείας

για διάφορες άλλες οικονομικές ανάγκες - αντιμετωπίζονται καθημερινά από τις Τράπεζες αρκετές περιπτώσεις χορήγησης συναλλάγματος για διάφορες υποχρεώσεις όπως, συνδρομές σε περιοδικά και έντυπα του εξωτερικού, διαφημίσεις, δημοσιεύσεις, αγγελίες, οφειλές, εισαγωγές φαρμάκων ή μικροαντικειμένων κ.ά.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί ακριβής καταγραφή των διαφόρων ποσών συναλλάγματος που χορηγούνται από τις τράπεζες της Κέρκυρας δεν είναι δυνατό να γίνει, δεδομένου ότι μέχρι σήμερα λειτουργούσε ένα θεσμικό πλαίσιο βάσει του οποίου η Τράπεζα της Ελλάδος συνέλεγε στοιχεία και παρήγαγε όλους τους σχετικούς πίνακες. Το σύστημα όμως αυτό της συλλογής και επεξεργασίας των στοιχείων παρουσίαζε αρκετά μειονεκτήματα και αδυναμίες παραγωγής μιάς μεγάλης σειράς χρήσιμων αναλυτικών στοιχείων.

Η αδυναμία εξ άλλου των υπηρεσιών του Ισοζυγίου Πληρωμών (μικρός αριθμός απασχολούμενων ατόμων, ελλειπή μηχανογραφικά μέσα, διαδικασίες και μέθοδοι εργασίας, κλπ) είχαν σαν αποτέλεσμα να μη μπορούν ν' ανταποκριθούν στις νέες απαιτήσεις για την κατάρτιση του ισοζυγίου.

Σήμερα πάντως και ύστερα από απαίτηση της Ε.Ο.Κ. δημιουργήθηκε στην Τράπεζα της Ελλάδος καινούρια υπηρεσία συλλογής στατιστικών στοιχείων και κατάρτισης του Ισοζυγίου Πληρωμών, του οποίου η ακριβής παρουσίαση έχει σημαντικότερη για τη Χώρα σημασία, όπως τούτο έχει αναφερθεί στα γενικά περί του συναλλάγματος εκτεθέντα.

Με το νέο σύστημα δεν επιδιώκεται απλά η βελτίωση του υπάρχοντος συστήματος, αλλά η δημιουργία ενός νέου που θ' αντιμετωπίζει όλα τα σημερινά προβλήματα και θ' ανταποκρίνεται στα νέα πρότυπα που έχουν θεσπίσει αρμόδιοι διεθνείς οργανισμοί (Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, ΟΟΣΑ, EUROSTAT). Τα πλεονεκτήματα του νέου συστήματος είναι πολλά και σημαντικά, με σπουδαιότερο ίσως το νομικό πλαίσιο σύμφωνα με το οποίο θεσπίζεται νομική υποχρέωση για κάθε κάτοικο Ελλάδος που πραγματοποιεί συναλλαγές με μή κατοίκους να υποβάλλει τα σχετικά στοιχεία στην Τράπεζα της Ελλάδος για τους σκοπούς της κατάρτισης του Ισοζυγίου Πληρωμών, κατοχυρώνεται δε νομικά η εμπιστευτικότητα των υποβαλλομένων στοιχείων.

Για την περιοχή της Κέρκυρας συγκροτήθηκε ήδη στο υποκατάστημα της Τράπεζας της Ελλάδος η αντίστοιχη υπηρεσία συλλογής και πρώτης επεξεργασίας των στοιχείων, τα οποία θα αφορούν σε συναλλαγές των κατοίκων περιφέρειας Κερκύρας με κατοίκους εξωτερικού. Τελικός αποδέκτης όλων των στοιχείων θα είναι η Υπηρεσία Κατάρτισης Ισοζυγίου Πληρωμών η οποία λειτουργεί στο κεντρικό κατάστημα της Τράπεζας της Ελλάδος και η οποία καπαρτίζει όλες τις μορφές του ισοζυγίου πληρωμών της Χώρας.

Έχει ήδη αναφερθεί πως ο τομέας του συναλλάγματος είναι αρκετά πρόσδοφορος και για το λόγο αυτό προσελκύει συνεχώς το ενδιαφέρον πολλών νέων επιτηδευματιών.

Προκειμένου το συνάλλαγμα που αποκτάται από διάφορες επιχειρήσεις να μη μπορεί να διαφεύγει λαθραία στο εξωτερικό εκδόθηκε μια σχετική απόφαση της Νομισματικής Επιτροπής (172/76) σύμφωνα με την οποία κάθε επιχείρηση που ασχολείται με τον τουρισμό μπορεί να ζητήσει και να λάβει άδεια αποδοχής ξένου συναλλάγματος, αρκεί το συνάλλαγμα αυτό ν'αγοράζεται με καθορισμένη διαδικασία και όρους και, υποχρεωτικά, να δραχμοποιείται (εγκχωρείται) σε κάποια τράπεζα.

Στις εγκρίσεις αυτές (άδειες συναλλάγματος) που χορηγεί η Τράπεζα της Ελλάδος προς τις τουριστικές επιχειρήσεις (ξενοδοχεία, ταξειδιωτικά γραφεία, εστιατόρια, κ.ά) αναφέρεται σαφώς, εντός των άλλων υποχρεώσεων, ότι μπορούν ν'αλλάξουν συνάλλαγμα ΜΟΝΟ από πελάτες τους προς τους οποίους πωλούν αγαθά ή προσφέρουν υπηρεσίες. Ο περιοριστικός όμως αυτός όρος δεν τηρείται στην πράξη, αλλά καταστρατηγείται από τους περισσότερους των επιτηδευματιών, έχοντας δημιουργήσει έτσι ένα κλίμα ανταγωνισμού που, αρκετές φορές, οδηγεί και σε άλλες παραλείψεις ή παραβάσεις της νομοθεσίας περί εθνικού νομίσματος.

Για τον έλεγχο και την παρακολούθηση της σωστής λειτουργίας των επιχειρήσεων που έχουν άδεια αποδοχής συναλλάγματος είχε συσταθεί ειδική υπηρεσία που ανήκε στο Υπουργείο, Δημοσίας Τάξεως και ονομάζετο Υπηρεσία Προστασίας Εθνικού Νομίσματος (Υ.Π.Ε.Ν.).

Στον χώρο της Κέρκυρας, οι όποιες προσπάθειες της Υ.Π.Ε.Ν. για έλεγχο των επιχειρήσεων, δεν είχαν εμφανή αποτελέσματα, δεδομένου ότι η Υ.Π.Ε.Ν. της Κέρκυρας λόγω της ελλειπούς επάνδρωσής της είχε ελάχιστη παρουσία στο χώρο του συναλλάγματος.

Όταν το 1980 θεσμοθετήθηκε στην Ελλάδα η "αγορά συναλλάγματος" και άρχισε σιγά-σιγά να παρέχεται η δυνατότητα διαπραγμάτευσης της τιμής των ξένων νομισμάτων που παρέδιδαν οι επιχειρήσεις προς τις τράπεζες, παρατηρείται μιά συνεχώς αυξανόμενη ίδρυση και λειτουργία τουριστικών και άλλων γραφείων που έχουν σαν κύρια ενασχόλησή τους την αγορά συναλλάγματος.

Η έξαρση μάλιστα του φαινομένου αυτού παρατηρείται μετά το 1986 οπότε η Πολιτεία έδωσε το δικαίωμα προς τις επιχειρήσεις που αγοράζουν συνάλλαγμα να παρακρατούν από τους πελάτες προμήθεια μέχρι 20/ο.

Σήμερα υπάρχουν στην Κέρκυρα 1.200 περίπου επιχειρήσεις που έχουν νόμιμη άδεια αποδοχής συναλλάγματος, όπως αυτό προκύπτει από το σχετικό μητρώο που τηρείται στην Τράπεζα της Ελλάδος.

Εκτιμάται όμως ότι ο αριθμός αυτός θα πρέπει να είναι αρκετά μεγαλύτερος, επειδή αρκετές άδειες που έχουν χορηγηθεί παλαιότερα από τις Αστυνομικές Αρχές (βάσει άλλης διαδικασίας που ίσχυε στο παρελθόν) δεν έχουν καταγραφεί στο μητρώο.

Θα πρέπει επίσης να αναφερθεί ότι αγορά ξένου συναλλάγματος διεξάγεται και από το Ταχυδρομικό Ταμειούχιο, τα Ελληνικά Ταχυδρομεία, το Καζίνο της Κέρκυρας, τα ανταλλακτήρια του Δήμου Κερκυραίων, καθώς και από τα πέντε αμιγή ανταλλακτήρια συναλλάγματος που λειτουργούν τα δύο τελευταία χρόνια με τη μορφή ανωνύμων εταιρειών. Τα πέντε αυτά αμιγή ανταλλακτήρια είναι τα: THOMAS COOK - AMERICAN EXPRESS - EUROCHANGE - CARLOS - ΑΛΦΑ ΑΝΤΑΛΛΑΚΤΗΡΙΑ και είναι μιά νέα μορφή επιχειρήσεων στο χώρο του συναλλάγματος που ιδρύονται και λειτουργούν σύμφωνα με σχετική πράξη του διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος που εκδόθηκε το 1992.

Το ενδιαφέρον των επιχειρηματιών για ίδρυση παρόμοιων ανταλλακτηρίων είναι και για την περιοχή της Κέρκυρας μεγάλο και αυτό εξηγεί την πολύ πρόσφατη ίδρυση τριών ακόμα τέτοιων ανταλλακτηρίων στο νησί (FINATA CHANGE - SPOT - ACROPOL)

Η λειτουργία λοιπόν μεγάλου αριθμού επιχειρήσεων που ασχολούνται με το συνάλλαγμα και η ανάγκη της παρακολούθησης και του ελέγχου της σύννομης λειτουργίας τους, υποχρέωσε την Τράπεζα της Ελλάδος να παρέμβει και να συγκροτήσει ειδικό κλιμάκιο ελεγκτών που είχε σαν αρμοδιότητα τον "συναλλαγματικό" έλεγχο οποιασδήποτε επιχείρησης που ασχολείτο με συνάλλαγμα.

Η λειτουργία του εν λόγω κλιμακίου είχε πολύ θετικά αποτελέσματα από χρόνο σε χρόνο και μπορεί σήμερα να ισχυρισθεί κανείς ότι η "αγορά συναλλάγματος" στην Κέρκυρα διέπεται από κανονικές και νόμιμες συνθήκες.

Είναι πάντως γεγονός ότι, μέσα στα πλαίσια της ένταξης της Χώρας μας με την Ε.Ο.Κ. και των εξ αυτής απορρευουσών υποχρεώσεων και δεσμεύσεων, καθημερινά και σταδιακά ο ελεγκτικός "κλιμάκιο" της Τράπεζας της Ελλάδος χαλαρώνει και ατονεί, ιδιαίτερα τώρα που δημοσιεύθηκε ο Νόμος για αποποινικοποίηση των συναλλαγματικών παραβάσεων.

Όπως όμως και νάχουν τα πράγματα σήμερα φαίνεται καθαρά πως η γενικότερη τουριστική κρίση σημάδεψε και όλες τις Κερκυραϊκές επιχειρήσεις που ασχολούνται με το συνάλλαγμα.

Από τις διάφορες επαφές και συζητήσεις που έκανα με υπεύθυνους ανταλλακτηρίων συναλλάγματος μετά το πέρας της τουριστικής περιόδου 1995, διαπίστωσα ότι οι περισσότερες απ' αυτές θ' αντι-μετωπίσουν πρόβλημα βιωσιμότητας. Αυτό θα συμβεί και εξ αιτίας της μεγάλης ανταγωνιστικότητας που παρατηρείται στο χώρο και λόγω της φθίνουσας πορείας που σημειώνεται, τελευταία, στην τουριστική κίνηση της Κέρκυρας.

Όπως διαφαίνεται από τις καθημερινές συνεδριάσεις των τουριστικών φορέων, από σχετικές συζητήσεις και τηλεοπτικές εκπομπές γύρω από το θέμα "τουρισμός και οικονομία", η τουριστική δραστηριότητα της Κέρκυρας διέρχεται, δυστυχώς, σοβαρότατη κρίση η εξέλιξη και ο τερματισμός της οποίας δεν είναι δυνατό να προβλεφθούν.

Το γεγονός αυτό της κρίσης οφείλεται σε πάρα πολλά αίτια (σκληρή δραχμή, πτώση της αγοραστικής δύναμης της Στερλίνας με αποτέλεσμα να γίνονται ακριβότερα τα τουριστικά πακέτα, υποτίμηση νομισμάτων άλλων Χωρών, υποβαθμισμένες προσφερόμενες υπηρεσίες, ελλειπής τουριστική υποδομή) και, είναι φυσικό, να ανησυχεί σήμερα σε πολύ μεγάλο βαθμό όλους τους αρμόδιους φορείς της Κέρκυρας, που ζουν πιά με την αγωνία για την πορεία της τουριστικής κατάστασης.

Ο μεγαλύτερος όγκος των οικονομικών συναλλαγών διεξάγεται, όπως είναι φυσικό, από τα καταστήματα των τραπεζών που λειτουργούν στην Κέρκυρα.

Το τραπεζικό δίκτυο του νησιού είναι αρκετά ανεπτυγμένο, αποτελείται δε από:

- 1 κατάστημα της Τράπεζας της Ελλάδος
- 2 καταστήματα της Εθνικής Τράπεζας
- 2 " της Εμπορικής Τράπεζας
- 4 " της Ιονικής-Λαϊκής Τράπεζας
- 2 " της Τράπεζας Πίστewς
- 3 " της Αγροτικής Τράπεζας
- 2 " της Τράπεζας Κρήτης
- 1 κατάστημα της Γενικής Τράπεζας
- 1 " της Εθνικής Κτηματικής Τράπεζας
- 1 " της Τράπεζας Εργασίας
- 1 " της Τράπεζας BARCLAYS

Το συνάλλαγμα που αγοράζεται από τις διάφορες τράπεζες με τη μορφή επιταγών προωθείται απ' αυτές προς τα κεντρικά τους καταστήματα των Αθηνών, το δε συνάλλαγμα σε ξένα τραπεζογραμμάτια παραδίδεται για δραχμοποίηση στο τοπικό κατάστημα της Τράπεζας της Ελλάδος.

Στην Τράπεζα της Ελλάδος παραδίδονται επίσης υποχρεωτικά και όλα τα ποσά συναλλάγματος που αγοράζονται από τα ΕΛ.ΤΑ., το Καζίνο, το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο.

Όλα τα συγκεντρούμενα στην Τράπεζα της Ελλάδος ποσά συναλλάγματος προωθούνται στη συνέχεια με χρηματαποστολές προς τις ανταποκρίτριες τράπεζες του εξωτερικού, για να πιστωθούν οι λογαριασμοί της Τράπεζας της Ελλάδος και κατ'επέκταση του Ελληνικού Δημοσίου, αφού η Τράπεζα της Ελλάδος είναι ο διαχειριστής των συναλλαγματικών αποθεμάτων της Χώρας.

Η μεγάλη σημασία της συγκέντρωσης του συναλλάγματος από το Κράτος και η αποφυγή της διαρροής του, είναι προφανής. Για το σκοπό αυτό, όλες γενικά οι δολοηψίες σε συνάλλαγμα που πραγματοποιούνται είτε από τράπεζες είτε από ιδιώτες διεξήγοντο κάτω από τον έλεγχο της Τράπεζας της Ελλάδος, όσον αφορά την πιστή τήρηση της εφαρμογής των συναλλαγματικών κανόνων.

Αναφέρθηκε ήδη ότι, σήμερα, οι συναλλαγματικοί περιορισμοί και οι έλεγχοι άρχισαν να περιορίζονται και ν'ατονούν, οδηγούμεθα δε στην πλήρη κατάργησή τους.

Το τραπεζικό σύστημα, η αγορά συναλλάγματος, οι οικονομικοί θεσμοί γενικότερα, βρίσκονται σήμερα σε εξέλιξη και διανύουμε το μεταβατικό εκείνο στάδιο που θα οδηγήσει σε πλήρη συναλλαγματική απελευθέρωση και στη σύγκλιση των οικονομιών που προβλέπει η συνθήκη του Μάαστριχτ, με διαφαινόμενη και για τη χώρα μας προοπτική την σταθεροποίηση της Οικονομίας.

----- © -----

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Γκότση, Χαρ.: «Νομισματική», τόμος Ι, Σταμούλη, Αθήνα 1986.
- Γκίκας Γρηγόριος, Διδακτικές Σημειώσεις στο μάθημα «χρήμα - πίστη - τράπεζες» Μεσολόγγι 1992.
- Κώττη, Γ. & Κώττη - Πετράκη, Αθ.: «Μικροοικονομία: Θεωρία και εφαρμογές», Σμπίλιας, Αθήνα 1989.
- Λώλου, Λ.: «Συνάλλαγμα Θεωρία, πράξις, τεχνική», Αθήναι 1971.
- Μπεκερμάν, Ζ.: «Τα ευρώδολάρια», Πρες Ουνιβερσιταίρ, Παρίσι 1981.
- Σαμυελσόν, Α.: «Διεθνής νομισματική οικονομία», Νταλλόζ, Παρίσι 1982.
- Κ.Π.Στεριώτης, «Χρήμα και διεθνές τραπεζικό σύστημα» Εκδόσεις «Το Οικονομικό», Αθήνα 1992.
- Χόϋλ, Κ. & Ουάιτχεντ, Τζ.: «Χρήμα και τραπεζικές εργασίες», Λονδίνο 1978.